

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

**Sociální situace Romů a její mediální prezentace na příkladu Matiční
ulice v Ústí nad Labem**

Markéta Paterová

**Bakalářská práce
2008**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra sociálních věd
Akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Markéta PATEROVÁ**

Studijní program: **B6703 Sociologie**

Studijní obor: **Sociální antropologie**

Název tématu: **Sociální situace Romů a její mediální prezentace na příkladu Maticní ulice v Ústí nad Labem.**
Social status of the Roma people in Ústí nad Labem - Maticni Street and media presentation of this issue.

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Studentka se seznámí s mediálním obrazem situace Romů v Maticní ulici v regionálních i celorepublikových (popř. zahraničních) médiích. Provede výzkum zaměřený na analýzu vnímání konfliktů prezentovaných v médiích samotnými „aktéry“. Pokusí se porovnat výsledky výzkumu FF ZČU zaměřený na sociálně vyloučené komunity, se svými poznatky z výzkumu.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- Autorský kol. Romové ve městě. Praha : Sociopress, 2002. 143 s. ISBN 80-86484-01-7
Autorský kol. Romové, bydlení, soužití. Praha : Socioklub, 2000. 126 s. ISBN 80-902260-8-6
HOMOLÁČ, Jiří. KARHONOVÁ, Kamila. NEKVAPIL, Jiří. Obraz Romů ve středoevropských masmédiích po roce 1989. Brno : Doplněk, 2003. 184 s. ISBN: 80-7239-137-2
JAKOUBEK, Marek. Romové – konec (ne)jednoho mýtu : tractatus culturo(mo)logicus. Praha : BMSS-Start, 2004. 317 s. ISBN 80-86140-21-0
JAKOUBEK, Marek. HIRT, Tomáš. Romové - kulturologické etudy : (etnopolitika, příbuzenství a sociální organizace). Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 383 s. ISBN 80-86473-83-X
RAICHOVÁ, Irena a spol. Romové a nacionalismus? Brno : Muzeum romské kultury, 2001. 247s. ISBN: 80-902476-9-5
RAMONET, Ignacio. Tyranie médií. Praha : Mladá Fronta, 2003. 232s. ISBN 80-204-1037-6

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Livia Šavelková, Ph.D.**
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2007**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2008**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Livia Šavelková, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2007

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá výzkumem mediální prezentace Romů z Matiční ulice v roce 2007 v českém tisku, především v denících MF Dnes, Právo, Ústeckém deníku, dále pak v romském čtrnáctideníku Romano hangos. Do této části práce je zahrnuta i analýza rozhovorů na téma Matiční ulice v Českém rozhlase v roce 2007.

Součástí bakalářské práce je dále výzkum vztahu Romů z Matiční ulice k médiím, především zkušenosti těchto Romů s novináři, role tisku, televize a rádiového vysílání v procesu získávání informací a vyplňování volného času. Práce zahrnuje i výzkum názoru Romů na nejčastěji prezentované problémy lokality uváděné v analyzovaném tisku v roce 2007.

Klíčová slova

Romové, domkaři, Matiční ulice, Ústí nad Labem, mediální prezentace

Title

Social status of the Roma people in Ústí nad Labem - Matiční Street and medial presentation of this issue.

Abstract

The Bachelor thesis deals with the medial presentation of the Roma people from Matiční Street in 2007 in the Czech press, especially in the journals MF Dnes, Právo, Ústecký deník, further then in the Roma's magazine Romano hangos. The thesis also includes an analysis of interviews concerning the Matiční Street case in the Český rozhlas (the Czech Radio Broadcasting Station) in 2007.

The Bachelor thesis deals with the relation of the Roma people from Matiční Street to media, especially with experiences of these Roma people with Czech and International journalists, with the role of press, television and radio broadcasting in the process of construction and formation of news and articles. The thesis is also based on the research of the Roma people's opinion about the most often reported problems in the locality Matiční Street in 2007.

Keywords

Roma people, cottagers, Matiční Street, Ústí nad Labem, medial presentation

Děkuji PhDr. Lívii Šavelkové, Ph.D. za ochotné a trpělivé konzultování problematiky bakalářské práce a za poskytování literatury, která byla podkladem pro tuto práci. Dále děkuji Bc. Pavlu Procházkovi za technickou korekci grafů, Mgr. Kamile Zinčenkové za poskytnutí monitoringu českého tisku a Jožkovi za pomoc při získávání respondentů.

Výzkum mezi Romy v Matiční ulici o mediální prezentaci této lokality a vztahu samotných Romů k médiím byl zdrojem pro mě zajímavých informací a pohledů na toto téma. Čas strávený v lokalitě považuji za nezapomenutelný zážitek a za výbornou možnost navázání nových kontaktů se zástupci romské minority. Respondenti byli vždy otevření, přátelští a vděční za jakýkoliv zájem o jejich názory.

Úvod.....	1
1. Analýza článků v tisku	2
1.1 Označení Romů z Matiční ulice v tisku	4
1.2 Označení Neromů z Matiční ulice v tisku	6
1.3 Označení stavby v Matiční ulici v tisku a její nejčastější přívlastky	8
1.4 Presentace přímých citací a interpretace výpovědí v článcích.....	10
1.5 Označení problémů v Matiční ulici	14
1.6 Vysvětlení příčin problémů v článcích.....	17
1.7 Náznaky či návrhy řešení prezentovaných problémů.....	19
1.8 Presentace subjektivních názorů autorů článků	20
1.9 Matiční ulice a stavby v Matiční ulici jako symboly	24
1.10 Přívlastky a metafory Matiční ulice	25
1.11 Presentace neutrálních, negativních a pozitivních zpráv o Matiční ulici...	26
2. Výzkum u Romů v Matiční ulici na téma „vztah k médiím“	28
2.1 Metodologie výzkumu.....	28
2.2 Etika výzkumu.....	29
2.3 Úvod k výzkumu u Romů v Matiční ulici.....	29
2.3.1 Presentace Matiční ulice v tisku.....	30
2.3.2 Zkušenosti Romů s novináři.....	31
2.3.3 Role tisku v procesu získávání informací.....	32
2.3.4 Role televize v procesu získávání informací a trávení volného času..	32
2.3.5 Role rádiového vysílání v životě Romů z Matiční ulice	34
2.3.6 Role médií v životě romské dospívající mládeže v Matiční ulici	34
2.3.7 Vztahy Romů s majoritní společností v Matiční ulici.....	34
2.3.8 Nejčastější problémy lokality	35
2.3.9 Postoje Romů z Matiční ulice ke stavbě z roku 1999	36
Závěr.....	37
Seznam zmiňovaných médií.....	39
Seznam použité literatury.....	39
Přílohy.....	40
Příloha č. 1 : Rozhovory s respondenty.....	40
Příloha č. 2 : Mapy Matiční ulice a ulic okolních	512
Příloha č. 3 : Fotografie podoby Matiční ulice v roce 1999 (říjen).....	54
Příloha č. 4 : Fotografie podoby Matiční ulice v roce 2008 (březen)	56

Úvod

Díky tvrzení I. Ramoneta o tom, „že *nejlepším způsobem, jak se informovat, je informovat se sám*“ (Ramonet 2003: 86) jsem se rozhodla ve své bakalářské práci zanalyzovat čtyřicet článků a rozhovorů o Matiční ulici v Ústí nad Labem vydaných v roce 2007 a zjistit tak, jak se v roce 2007 o této ulici psalo. Soustředila jsem se především na články v Ústeckém deníku, MF Dnes, deníku Právo, Haló novinách, Hospodářských novinách, romskému čtrnáctideníku Romano hangos (Romský hlas)¹ a na rozhovory v Českém rozhlasu.

Matiční ulice je dnes v médiích stále ještě spojována se zdí, kterou tam v říjnu roku 1999 začala budovat neštěmická (Neštěmice – městská část Ústí nad Labem) samospráva. Chtěla tak prý chránit místní majitele rodinných domků od hluku a nepořádku z protějších domů pro romské obyvatele. Romové tento akt považovali za projev rasismu a společně s ochránci lidských práv proti výstavbě protestovali. Zeď byla po šesti týdnech rozebrána.

Dále jsem provedla výzkum o vztahu Romů z Matiční ulice k médiím. Zajímalo mě jejich vztah a zkušenosti s novináři, sledování zpráv v televizi, oblíbené pořady, ztotožnění se s filmovými hrdiny a názory na nejčastěji medializované problémy Matiční ulice.

¹ Čtrnáctideník Romů v České republice, vydáván Společenstvím Romů na Moravě za podpory vlády ČR.

1. Analýza článků v tisku

Největší počet zpráv o Matiční ulici, přesněji jedenáct, byl nalezen v Ústeckém deníku. Z toho ve čtyřech článcích byla ulice pouze zmíněna, tzn. že se články netýkaly události v této lokalitě, ale konkrétní problém v Matiční ulici (např. Matiční ulice jako symbol problémů s Romy) sloužil jen jako přirovnání k totožnému či podobnému problému v lokalitě jiné. Devět článků pocházelo z deníku MF Dnes, ve čtyřech z nich se mluvilo o Matiční ulici pouze okrajově. Dva články byly nalezeny v archivu deníku Právo. Do výzkumu byly zařazeny i přepisy rozhovorů z Českého rozhlasu 1 – Radiožurnálu (tři rozhovory), z Českého rozhlasu - Sever (šest rozhovorů) a z Českého rozhlasu 6 (jeden rozhovor). Jeden rozhovor byl nalezen v Haló novinách. Šest článků pocházelo z romského čtrnáctideníku Romano hangos, z toho jedna zpráva se Matiční ulice týkala jen okrajově. Jeden článek byl nalezen v Hospodářských novinách.

V analýze článků jsem se soustředila na označování Romů a Neromů, označování stavby v Matiční ulici², na prezentaci přímých citací a interpretaci výpovědí, na označování problémů v lokalitě, vysvětlování příčin těchto problémů a navrhování jejich řešení, na prezentaci subjektivních názorů autorů článků, na nejčastěji uváděné přívlastky Matiční ulice a na polaritu prezentovaných zpráv. Věnovala jsem se i Matiční ulici jako symbolu, za který je v některých článcích považována.

Z analýzy článků vyplývá tendence novinářů používat ve zprávách neutrální označení romských obyvatel lokality a nejčastěji se tedy objevuje pojmenování **Romové**. Tímto způsobem nedochází k negativní stereotypizaci Romů a není poukazováno na jejich záporné vlastnosti jako v případě méně často užívaného označení **neplatiči**.

² Zed/plot, který měl segregovat romské obyvatele Matiční ulice od obyvatel rodinných domků. Stavba vznikla v říjnu roku 1999 a demontována byla v listopadu téhož roku. Byla postavena z iniciativy obyvatel rodinných domků, kteří si stěžovali na neustálý hluk a nepořádek ze strany Romů.

Obyvatelé rodinných domků³ Romů v článcích prezentují jako problémové lidi, dělající v ulici nepořádek a hluk. Celkově jsou ale domkaři v mnou sledovaném tisku citováni jen výjimečně.

Stavba v Matiční ulici z roku 1999 a její prezentování ve zprávách v roce 2007, slouží jako připomenutí a upřesnění čtenáři o jakou lokalitu se v článku jedná. Matiční ulice je v článcích stále spojována se zdí/plotem a tato stavba je uváděna jako symbol ulice.

Nejčastěji prezentovanými problémy Romů v Matiční ulici jsou nezaměstnanost, nízké vzdělání, sociální vyloučení a využívání sociálních dávek. Naopak kriminalita a problémy s drogami jsou v tisku uváděny jako vyřešené.

Romové ve mnou zkoumaných čtyřiceti článcích příliš citováni nejsou, zaznamenala jsem pouze deset přímých citací a tři interpretace jejich výpovědí. Nedostávají tedy v článcích mnoho prostoru k vyjádření svých postojů k nejčastějším problémům lokality (nezaměstnanost Romů, sociální vyloučení, nízká vzdělanost..).

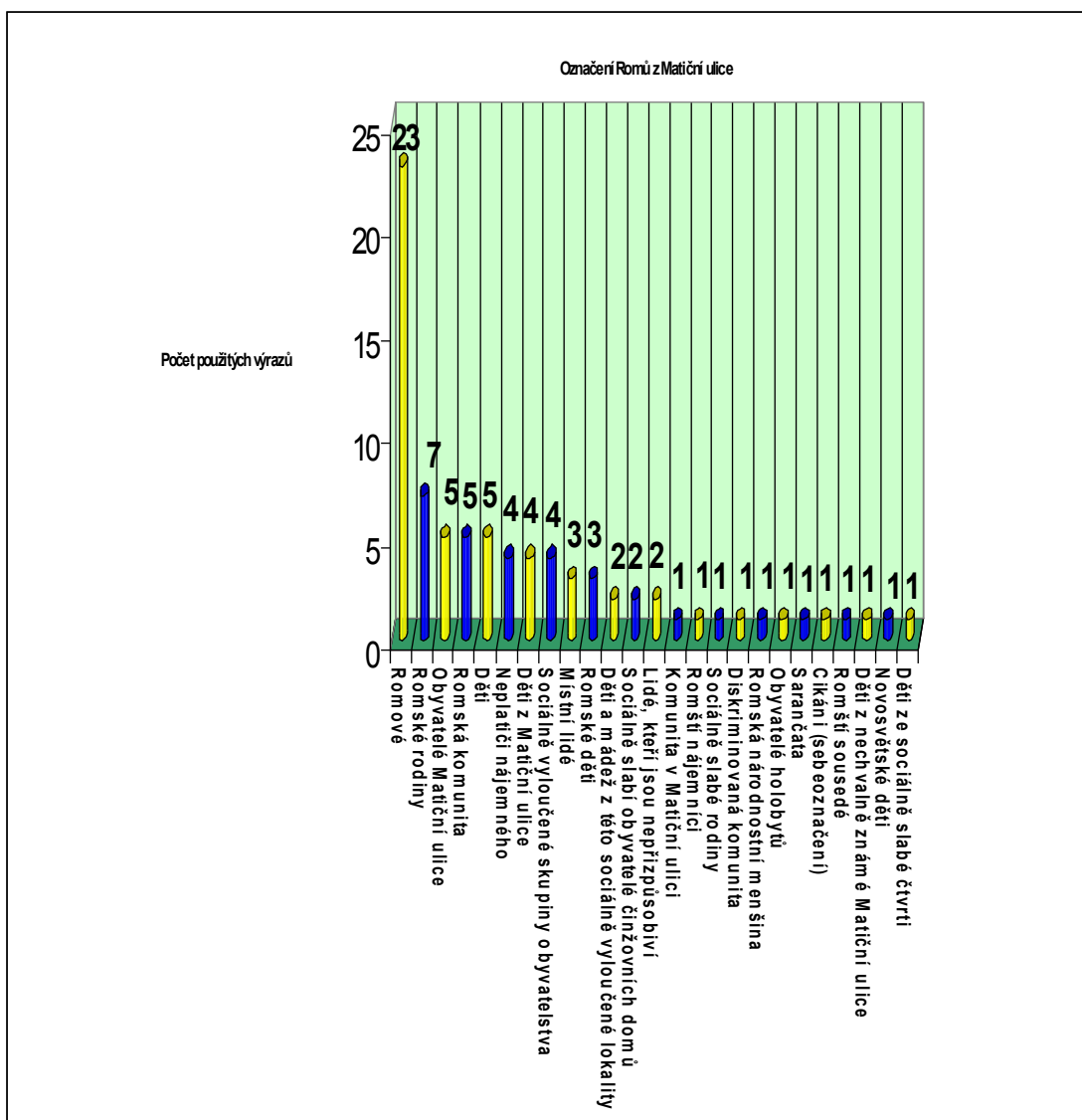
Názory autorů jednotlivých zpráv se v případě Ústeckého deníku, MF Dnes, deníku Právo, Haló novin, Hospodářských novin a Českého rozhlasu neobjevují. V romském Romano hangos jsou názory autorů součástí prezentovaných komentářů.

Za velmi důležitý fakt, který ovlivňuje přesnost výsledků analýzy, považuji nemožnost najít stejný počet článků v různých periodikách. Jen tehdy, bylo-li by možné najít v každých novinách stejné množství článků na vybrané téma, byl by výzkum naprosto adekvátní. Nepovažuji tedy za možné analyzovat jednotlivé tiskoviny zvlášť. K výsledkům následující analýzy je tedy nutné přistupovat pouze jako k *ukázce* toho, jak se v dnešní době o Matiční ulici píše, a nebrat výzkum za absolutní fakt.

Články byly nalezeny v elektronických archivech jednotlivých novin a v celoplošném monitoringu tisku organizace Člověk v tísni, o.p.s. (dále jen Čvt, o.p.s.).

³ Místní majoritní společnost (jiné označení jako domkaři, tamější rodáci) obývajících Matiční ulici společně s romskou menšinou.

1.1 Označení Romů z Matiční ulice v tisku

Obr. 1

V první řadě jsem se soustředila na označování romských obyvatel Matiční ulice v Ústí nad Labem obr.1. Nejčastěji, přesněji ve třiatdvaceti případech, jsem se setkala s pojmenováním **Romové**. Ostatní označení se vyskytovala v daleko menším počtu. V sedmi případech jsem zaznamenala označení **romské rodiny**, v pěti případech označení **obyvatelé Matiční ulice**, **romská komunita** a obecné označení **děti**. Ve čtyřech případech bylo možné nalézt pojmenování **neplatiči nájemného**, **děti z Matiční ulice** a **sociálně vyloučené skupiny obyvatelstva**. Ve třech případech jsem našla označení **místní lidé** a **romské děti**, ve dvou případech označení **děti a mládež z této sociálně vyloučené lokality**, **sociálně slabí obyvatelé činžovních domů** a **lidé**,

kteří jsou nepřízpůsobiví. Ojedinelá byla označení jako *komunita v Matiční ulici, romští nájemníci, sociálně slabé rodiny, diskriminovaná komunita, romská národnostní menšina, obyvatelé holobytů, sarančata, Cikáni, romští sousedé, děti z nechvalně známé Matiční ulice, novosvětské děti a děti ze sociálně slabé čtvrti.*

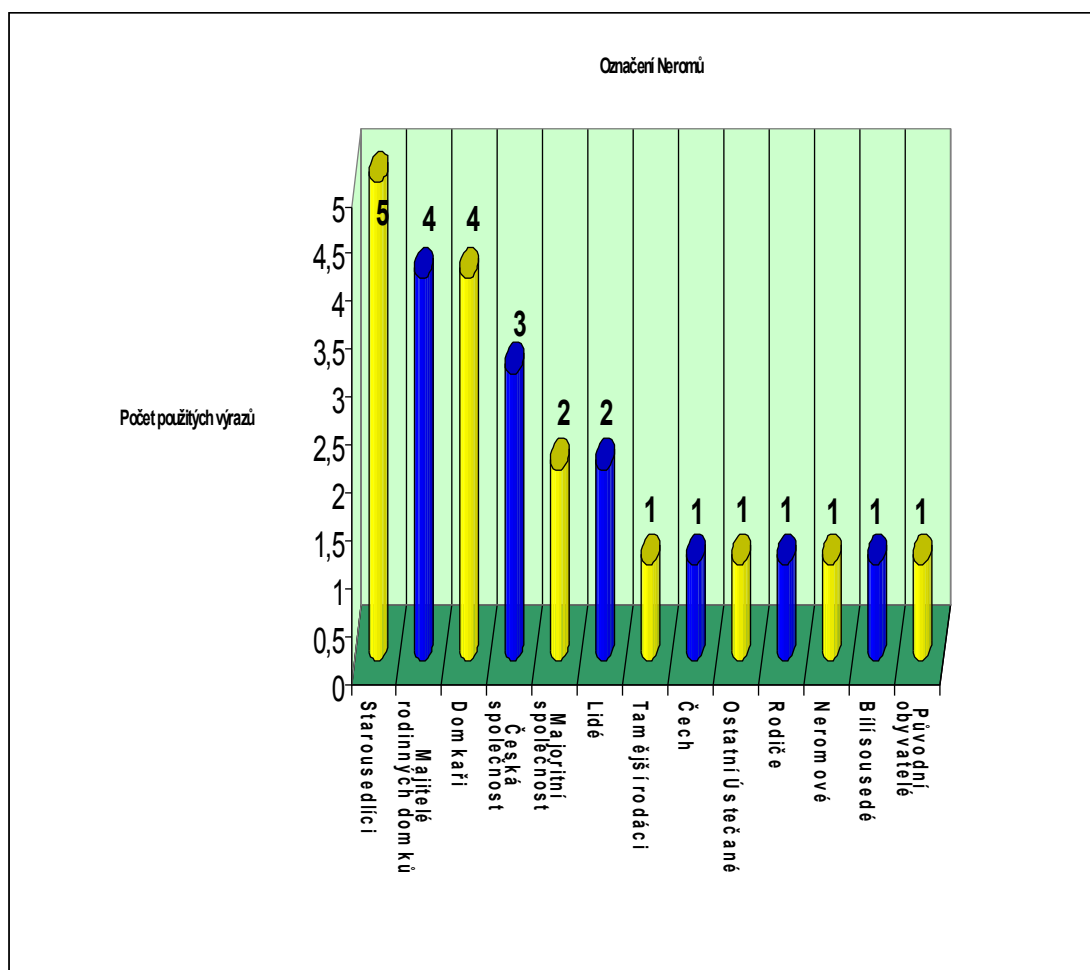
Z grafu lze vysledovat, že pojmenování *Romové* je ve zkoumaných člancích používáno nejčastěji a tedy, že sledované noviny mají tendenci používat pojmenování neutrální. Označení neobsahuje žádná negativní slova (jako například sociálně vyloučení, neplatiči), která by čtenáře a posluchače podporovala ve stereotypizaci. I další častější označení lze brát jako obecné a neutrální.

Problém nastává u negativního označení *neplatiči nájemného*, který se ve zkoumaných člancích vyskytl čtyřikrát a který ukazuje Romy jako lidi neschopné či neochotné dostát svých povinností. Neupozorňuje však na fakt, že někteří Romové poplatky za nájem vždy platí a umísťuje tak všechny obyvatele Matiční ulice do jedné skupiny neplatičů. Jak je vidět dále ve výzkumu, označení Romů z Matiční ulice novináři jako „neplatiči nájemného“ je v dnešní době neadekvátní, jelikož v lokalitě bydlí pouze Romové platiči nájemné, ti ostatní byli vystěhováni do jiných lokalit ve městě.

Další takto časté označení - *sociálně vyloučené skupiny obyvatelstva* – odsouvá Romy mimo majoritní společnost, někam na její úplný okraj. A to opět všechny bez výjimky. Záporně znějící je označení *lidé, kteří jsou nepřízpůsobiví*. Toto pojmenování také podporuje stereotypizaci Romů a pohled na ně, jako na lidi nemající zájem spolupracovat s českou společností a přijmout některé povinnosti za své. Považuji za nezbytné upozornit na označení *sarančata*, které se objevilo v romském časopise *Romano hangos* v článku *Romové dělají problémy* (*Romano hangos*, 16.4. 2007). Takto byli označeni Romové z Matiční ulice v době jejich evakuace z důvodu povodní na koleje ústecké univerzity. Toto označení použil Tomáš Jelínek, náměstek ústeckého primátora, a obvinil Romy ze zneužívání humanitární pomoci.

Z analýzy tohoto vzorku článků je tedy vidět tendence častěji používat neutrální označení, která nepodporují stereotypní vnímání Romů. Negativní pojmenování se stále vyskytují, ale v porovnání s neutrálními v daleko menším počtu.

1.2 Označení Neromů z Matiční ulice v tisku

Obr. 2

Před nahlédnutím do analýzy druhé skupiny aktérů ve sledovaných člancích obr. 2 vysvětlím, co znamená použité označení *Neromové*. Za Neromy pokládám skupinu obyvatel, kteří se prezentují jako členové majoritní společnosti a v Matiční ulici vlastní rodinné domky.

Nejčastějším pojmenováním této skupiny obyvatel bylo *starousedlíci*, a to v pěti případech. Ve čtyřech případech se objevilo označení *majitelé rodinných domků* a *domkaři*. Ve třech případech jsem zaznamenala pojmenování *česká společnost*, ve dvou případech pak *majoritní společnost* a obecné *lidé*. Nejméně používané byly výrazy *tamější rodáci*, *Čech*, *ostatní Ústečané*, *rodiče*, *Neromové*, *bílí sousedé* a *původní obyvatelé*.

Nejčtenější pojmenování *starousedlíci* poukazuje na dlouhodobé zabydlení Neromů v lokalitě Matiční ulice. Starousedlíci v člancích často vypovídají, jak tato

ulice vypadala před příchodem Romů, a nejčastěji zmiňují, že zde byl klid a pořádek. Celkově jsou však tyto lidi ve mnou zkoumaném vzorku novinových článků tázáni jen zřídka. Jejich výpovědi se vyskytují pouze ve dvou článcích. V těchto případech si stěžují na nynější situaci v Matiční ulici.

Označení *majitelé rodinných domků* a *domkaři* je odvozeno od způsobu bydlení a jasně tyto lidi odděluje od Romů žijících v činžovních domech.

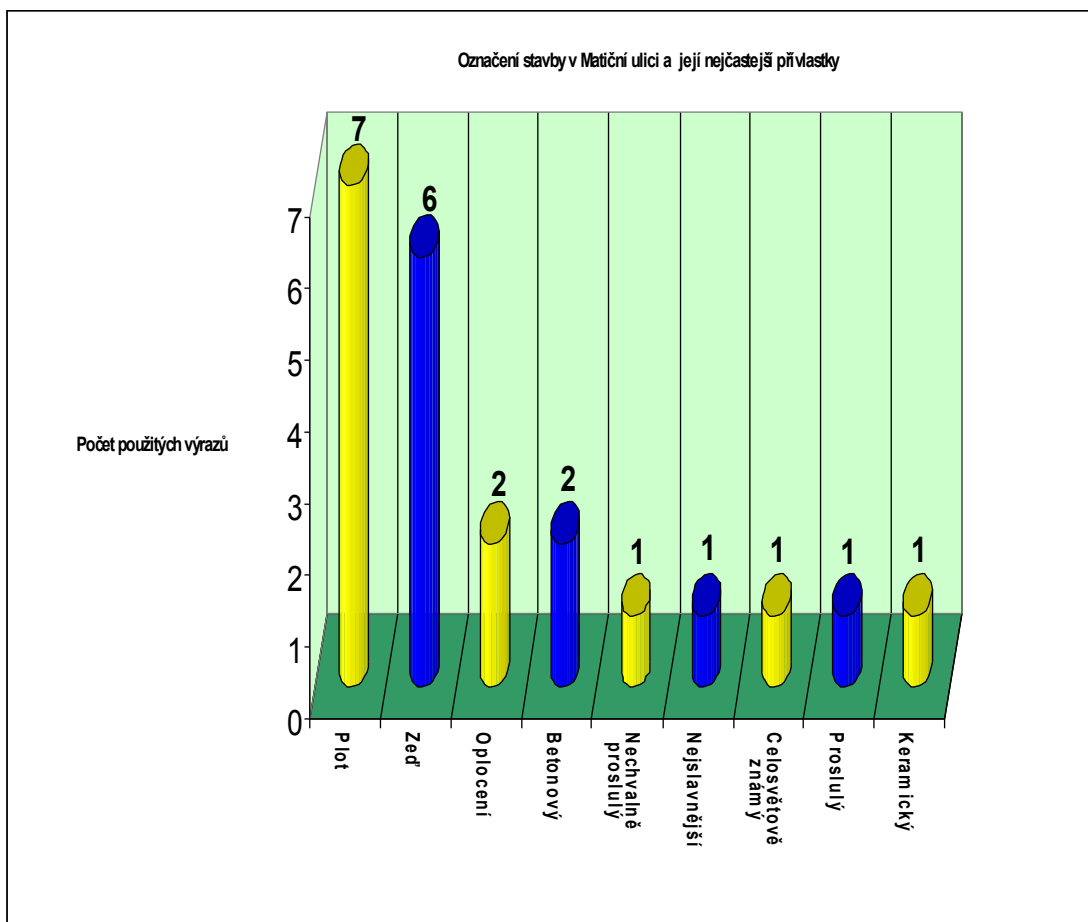
Třikrát zmíněné pojmenování *česká společnost* budí dojem, že do ní patří pouze Češi, Romové nikoliv. Mají tedy Romové svou vlastní společnost nebo žádnou společnost nemají? To už jsou úvahy, které novináři při označování skupin lidí neřeší. Pokud řeší, v novinových článcích se to však bohužel neobjevuje.

Zajímavé je i označení *tamější rodáci*. Takto jsou nazýváni pouze Neromové, jako by Romové na toto označení neměli nárok. Vždyť i oni jsou neoddiskutovatelnou součástí ulice po řadu let, považují ji za svůj domov a ti dospívající se v ní také narodili.

Upozornit si dovoluji na pojmenování *bílí sousedé*, což odkazuje na barvu pleti majoritní společnosti v lokalitě. Z vlastní zkušenosti mohu říct, že někteří Romové z Matiční ulice jsou podle barvy pleti někdy těžko oddělitelní od Neromů.

Neromové jsou tedy v mnou sledovaných článcích pouze málo citovaní a jejich pojmenování má často za úkol jasně je segregovat od Romů.

1.3 Označení stavby v Matiční ulici v tisku a její nejčastější přívlastky

Obr. 3

Slovní spojení *zed'/plot* v Matiční ulici je v článkách používáno především jako *připomenutí*. Připomenutí čtenáři, že Matiční ulice je právě ta, ve které se před necelými devíti lety postavila zeď a je to tedy ulice, kterou sám čtenář z médií dobře zná. Neustálé spojování Matiční ulice se stavbou vede čtenáře k utvrzování přesvědčení o lokalitě, jako o problémové oblasti a nedá zapomenout její historii.

Nelze vysledovat, zda je použití jednotlivých označení pro stavbu v Matiční ulici, přesněji tedy zeď nebo plot, spojováno i s jejím odsuzováním. Z analýzy je zřejmé, že počet použitých slov plot nebo zeď se liší pouze minimálně obr. 3. Přívlastky této stavby většinou poukazují na její znalost mezi lidmi a proslulost nejen v České republice, ale i za jejími hranicemi.

Média si díky svému vlivu udržují stěžejní pozici v životě člověka. „*Masmédia formují, přetvářejí a odrážejí svět jednotlivce, poskytují inspiraci, utvrzují stará*

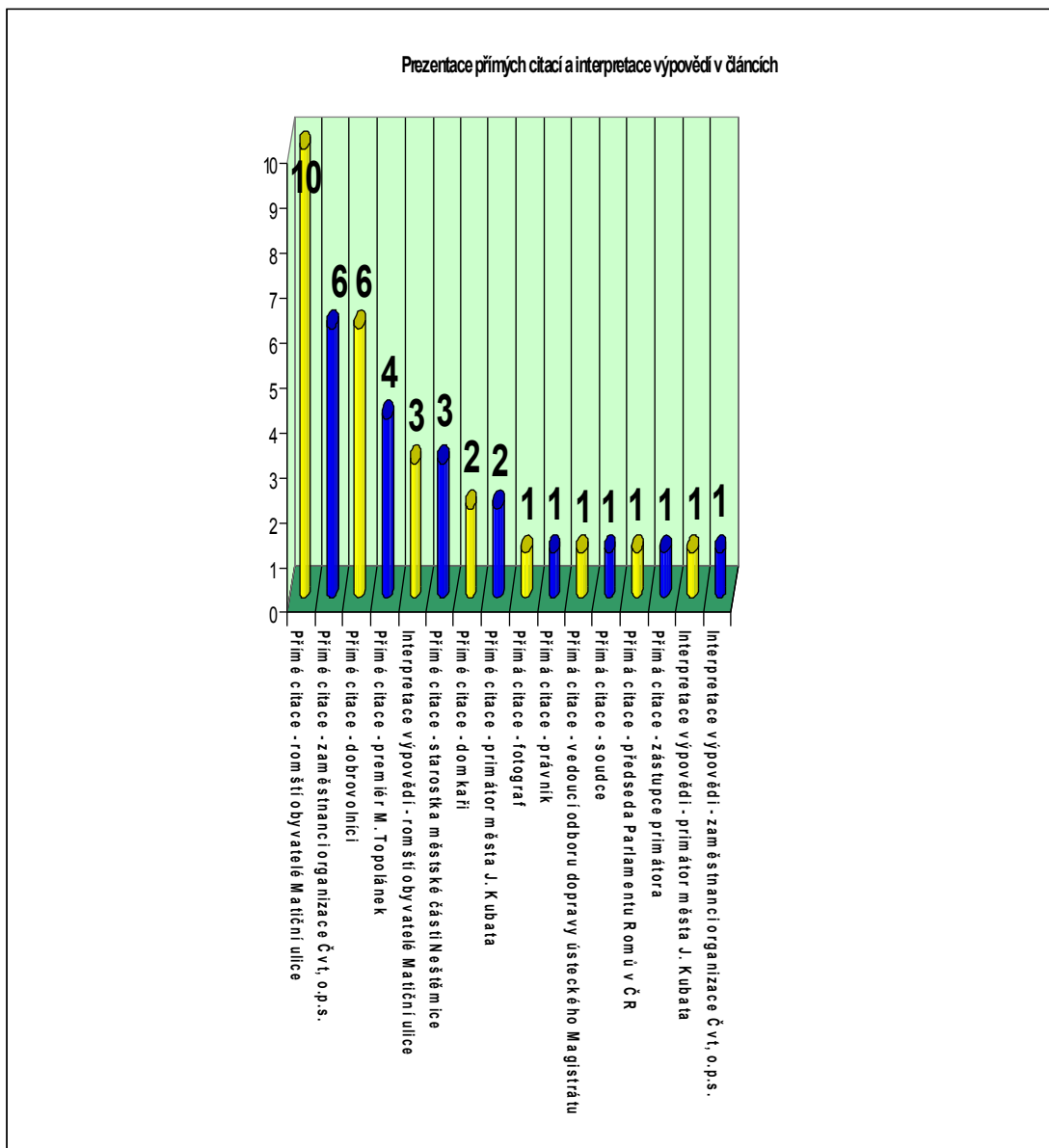
přesvědčení a vyzývají ke spolupráci při procesu udržení své existence“ (Raichová 2001: 113). Podílejí se na utváření názorů a účastní se při tvorbě postojů k lidem. Působí na většinu populace a ta s nevědomím o možnosti zkreslení informace přijímá tuto zprávu jako pravdivou. Lidé nezaujímají k mediální informaci kritický odstup. Při existenci nespočetného množství televizních kanálů, rozhlasových stanic a zpravodajských internetových adres je přitom jednoduché si dané informace ověřit, zjistit odchylky zpráv a udělat si vlastní názor. Lidé médiím důvěřují a přebírají tak jejich názor za svůj. Mediální manipulování lidí je nepřehlédnutelné.

Na druhé straně však s nástupem internetu vliv tradičních médií jako je například tisk nebo televize klesá. Došlo ke ztrátě důvěryhodnosti, a tudíž i publika. *„Tato ztráta důvěryhodnosti byla v poslední době zdůrazněna nárůstem počtu podvodů a falešných zpráv. V médiích vládne čím dál tím zuřivější konkurence. [...] Četní lidé na vedoucích místech dnes už nepocházejí z novinářského světa, nýbrž ze světa obchodu.“* (Ramonet 2003: 19) Není tedy divu, že se lidé od médií distancují a roste vůči médiím pocit nedůvěry.

Při této tendenci lidí opouštět sledování mediálních zpráv musejí masmédiá vynaložit daleko více síly, aby diváky přitáhly. Nejlépe pomocí naprosto „šokujících“ zpráv ze světa nebo velmi osobních zpráv ze soukromého života známých osobností. (Ramonet 2003: 19)

Podle I. Raichové se vede o vlivu masmédií mnoho debat. *„Na odborném i laickém poli se diskutuje o rozdílech mezi vlivem a mocí, reprezentací reality či jejím vytvářením, propojením mezi věděním a informací, mocí nad ovlivněním toho, o čem budou lidé přemýšlet, avšak bezmocí ovlivnit to, jak budou o těchto věcech uvažovat.“* (Raichová 2001: 114)

1.4 Prezentace přímých citací a interpretace výpovědí v článcích

Obr. 4

Nejčastěji citovaní aktéři v analyzovaných článcích jsou Romové z Maticní ulice obr.4. Jejich výpovědi jsem zaznamenala celkem desetkrát. V šesti článcích bylo možné najít přímé citace pracovníků organizace Čvt, o.p.s. a dobrovolníků, kteří se v místním Nízkoprahovém klubu (dále jen NK) věnují práci s romskými dětmi. Ve čtyřech případech byly otištěny výpovědi premiéra M. Topolánka. Ten do Maticní ulice na konci léta roku 2007 sice zavítal, ale dlouho se v ní nezdržel. Ve třech případech jsem zaznamenala interpretace výpovědí místních romských obyvatel a

přímé citace starostky městské části Neštětice. Domkaři a primátor města J. Kubata byli citováni pouze dvakrát. Ostatní citování se vyskytli pouze v jednom z článků a uvedla jsem je jen pro představu – aby bylo vidět, kdo všechno se k Matiční ulici v novinách vyjadřuje.

„Média jsou často prezentována jako jediné, či téměř jediné, prostředí, v němž se může odehrávat diskuse o věcech veřejných.“ (Raichová 2001: 113)

Dnešní média, která mají za úkol působit na co největší počet lidí, jsou označována za masová. Jejich hlavním nedostatkem je nemožnost lidí na jejich působení reagovat. Masmédia tedy ovlivňují společnost, působí na ni, ale společnost je vůči jejich působení bezmocná.

Tento fakt je viditelný v malém množství přímých citací (v člancích se vyskytly pouze desetkrát) či interpretací výpovědí (v člancích se vyskytly třikrát) Romů z Matiční ulice. Romové tedy neměli moc prostoru vyjádřit se k medializovaným problémům lokality a ukázat tak v člancích i svůj pohled na tyto problémy.

Když už ale Romové tázáni byli, otázky se týkaly hlavně právě probíhajících aktivit v Matiční ulici – například akce organizace Čvt, o.p.s., prezentovaných konfliktů nebo problémů – například nepořádek a hluk v lokalitě, nemožnost sehnat práci, oprava podchodu mezi Matiční ulicí a městskou částí Krásné Březno, která Romy silně znepokojila. Romové z této lokality v tu dobu neměli možnost dostat se do nedalekého Krásného Března, kam jejich děti chodí do školy a kde vykonávají důležité úkony (nákup, návštěva doktora). Podchod byl uzavřen, další byl až o 1,4 km dále a lidé tak přebíhali přes nebezpečný železniční koridor.

Dále pak byli tázáni na soudní spor ohledně stavby v Matiční ulici, kdy místní žena požadovala finanční odškodnění za urážku na cti. Tázány byly i děti a to na úspěchy jejich sboru Romska 14 a na práci s dobrovolníky. Většina citací byla otištěna v Ústeckém deníku – a to díky největšímu počtu zpráv na téma Matiční ulice a blízkosti této lokality pro novináře.

Odpovědi Romů většinou obsahovaly jen pár vět – týkaly se nespokojenosti s krátkou návštěvou premiéra, kdy Romové očekávali jeho větší zájem nebo nechtěli, aby do této lokality vůbec přijel, protože se obávali dalších negativních zpráv o jejich ulici. Dále se objevila citace osoby z Matiční ulice, mluvící o studu, který cítí ve chvíli, kdy má uvést, kde bydlí, a přeje si byt v jiné části města. Dále pak vztahy Romů s domkaři. Interpretovány byly i nespokojené výpovědi Romů při výstavbě

podchodu. Rozsáhlejší odpovědi byly v článcích na téma úspěchů pěveckého sboru Romská 14 a spokojenosti dětí s prací s dobrovolníky. Takto laděné zprávy se ale vyskytovaly daleko méně než ty negativní.

Dalšími tázanými byli zaměstnanci organizace Čvt, o.p.s., kteří v Maticní ulici vedou NK Nový svět nebo pracují v ústecké centrální pobočce této organizace. Dotazy se týkaly volnočasových aktivit a úspěchů s romskými dětmi, žijícími v této lokalitě, dále pak vzdělávání těchto dětí. Otázky směřovaly i na nejčastější problém v lokalitě, čímž je oblast bydlení.

Výpovědi pracovníků organizace Čvt, o.p.s. obsahovaly informace, týkající se cílů a úspěchů práce s dětmi a dospělými v lokalitě. Popisovali akce, které se na zkoumaném území odehrály nebo jsou v plánu – například pořádání letního workcampu, kam uvítali dobrovolníci z různých částí světa s cílem věnovat se aktivitám s romskými dětmi. Nebo popisovali nejpalčivější problémy na téma bydlení v Maticní ulici nebo jiných lokalitách města.

Dobrovolníci ze zahraničí, kteří NK Nový svět navštívili v létě 2007, zodpovídali novinářům otázky ohledně volnočasových aktivit s dětmi. Jejich odpovědi byly vždy kladné, se spoluprací s dětmi byli spokojeni. Přímé citace ani interpretace výpovědí ústeckých dobrovolníků, kteří klub denně navštěvují, se v mnou nalezených článcích nevyskytly.

Premiér M. Topolánek se v Ústeckém deníku vyjadřoval k nezaměstnanosti Romů v Maticní ulici a prezentoval vládní plány, jak se s tímto problémem vypořádat. Upozorňoval na potřebu zvýšit vzdělanost Romů. **„Motivovat je k tomu i na ně tlačit, třeba v oblasti sociálních dávek.“** (Ústecký deník, 28.8.2007)

Starostka městské části Neštěmice, kam Maticní ulice spadá, se v Ústeckém deníku nechala slyšet především v debatách o opravě podchodu v bezprostřední blízkosti ulice. Starostka byla tážána na řešení této situace.

Domkaři vystupovali v článcích jen málo a jejich výpovědi směřovaly pouze na adresu Romů, se kterými nemají dobré vztahy a na které si novinářům stěžují.

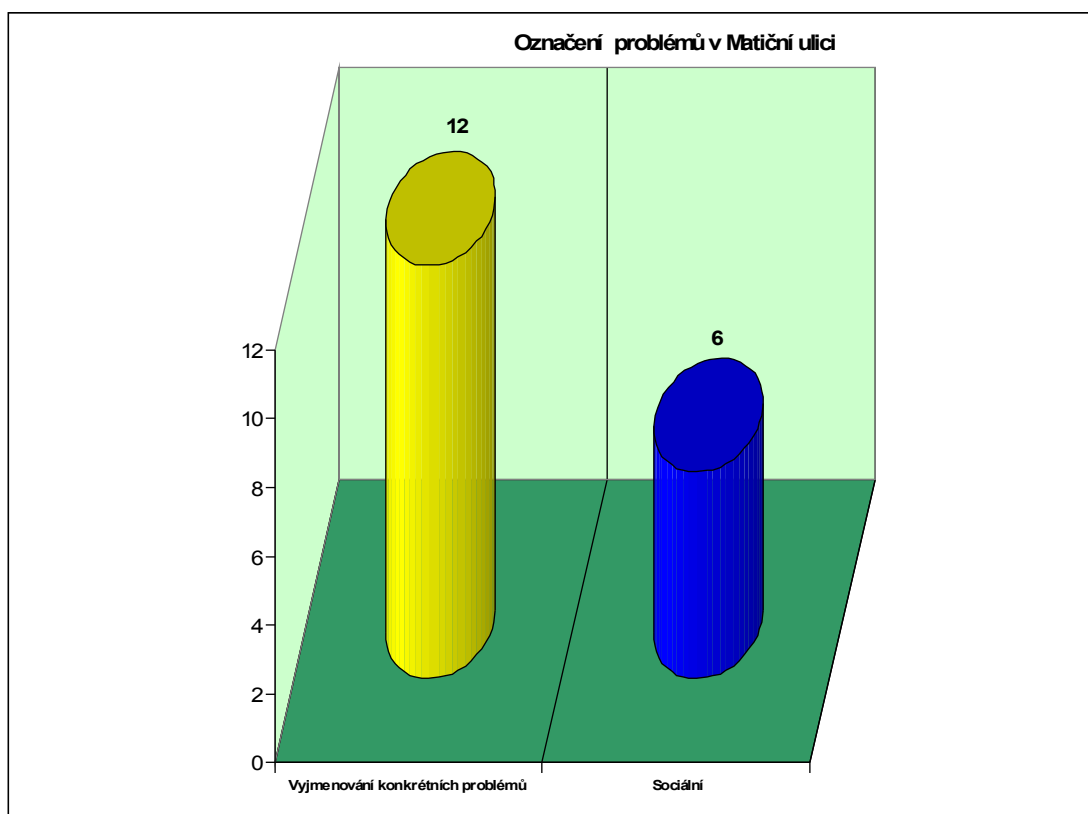
Ústecký primátor J. Kubata se nechal slyšet o vyřešení nejpalčivějších problémů v Maticní ulici (především nezaměstnanost) ve spolupráci s organizací Čvt, o.p.s. **„Já mám tady v našem městě velmi pozitivní zkušenost s neziskovými organizacemi, u nás byla velmi mediálně známá ulice Maticní, která bohužel byla pouze mediálním problémem, ale díky právě třeba úzké spolupráci s Člověkem v tísní se nám ten problém podařilo v této lokalitě řešit, ale ten problém se objevuje někde jinde a ten**

problém je založen na dvou pilířích. Jednak je to poměrně plochá legislativa, která spíše kouká na tu pomoc sociálně vyloučeným a neřeší ten problém, jak nastavit zásadní pravidlo, a to je to, že normální je pracovat, normální není chodit na úřad si pro sociální dávky a bohužel ta kategorie sociálně vyloučených obyvatel velmi dobře zná svá práva, ale bohužel velmi málo zná své povinnosti. Takže já si myslím, že pokud se podaří tyto dva pilíře propojit, a pokud se to této agentuře povede, tak já chci určitě být u toho a být jí nápomocen.“ (Ústecký deník, 27.8. 2007)

Z analýzy nalezených článků vyplynulo, že Romové do tvorby zpráv z jejich lokality příliš zapojování nejsou. Ráda bych upřesnila, že analýza byla provedena z článků, které se Matiční ulice přímo týkaly, z těch, které řešily nějaký z řady jejích problémů.

Článků, kde Matiční ulice vystupuje nebo je v nich alespoň zmíněna, lze podle výpovědí Romů a průzkumu tisku najít méně než v minulosti. Počet vydaných článků ale postačí pro výzkum vypovídající o přístupu novinářů k Romům. I Romové v článcích vystupují daleko méně. Dnešní situace v Matiční ulici pomalu upadá v „mediální zapomnění“.

1.5 Označení problémů v Matiční ulici

Obr. 5

Matiční ulice byla v osmnácti člancích označena jako problémová lokalita obr. 5. Ve dvanácti případech byly problémy konkretizovány - například nezaměstnanost, využívání sociálních dávek apod., v šesti případech označeny za sociální.

Jako nejčastější problém byla uváděna nezaměstnanost Romů, jejich nedostatečná vzdělanost, využívání sociálních dávek a sociální vyloučení.

Problém, který se, podle slov respondentů a novinářů v periodikách, podařilo odstranit, byla kriminalita. Tento fakt potvrzuje i výpověď zástupce ředitele městských strážníků: „*V Matiční ulici vlastně situace je poměrně klidná. Jednak mnoho rodin se odstěhovalo, jednak tam přibyl kamerový systém, kde vlastně strážník přímo na kameře vidí, co se v ulici děje, jaké tam je dění, takže v případě nutnosti je schopen okamžitě zasáhnout, takže ta situace se dá brát jako velmi klidná.*“ (ČRo Sever, 8.8. 2007)

V analyzovaných člancích byly prezentovány i problémy s dětmi na ulici. Tyto problémy (především braní drog) byly aktuální před vznikem NK a zprávy ukazovaly jejich posun k lepšímu.

Jako nejznámější problém lokality je uváděna výstavba plotu v roce 1999.

Prezentovány byly i problémové vztahy mezi Romy a majoritní komunitou v Matiční ulici, kdy si Neromové stěžovali nejen na hluk a nepořádek, ale i na fakt, že kvůli Romům jsou jejich domy prakticky neprodejně.

První a tou nejdůležitější funkcí médií je informovat. Média mají tendenci informovat o stejných událostech. *„Napodobování, to je ona horečka, která se náhle zmocňuje médií (všeho druhu) a tlačí je s absolutní naléhavostí k tomu, aby se hnaly za nějakou událostí (jakoukoli) pod záminkou, že ostatní média – a zejména renomovaná média – jí připisují velký význam.“* (Ramonet 2003: 27) Tudíž pozapomínají na informace pro diváky daleko prospěšnější a prezentují spíše události důležité pro konkurenci.

Sledování televize či čtení novin je doprovázeno emocemi. Emocemi, které činí některé události nezapomenutelnými. *„Jestliže je pravdivá emoce, kterou cítíte při sledování televizních novin, je pravdivá také informace.“* (Ramonet 2003: 29) Další funkcí médií je tedy vyvolat emotivní prožitek.

„Dnes už šéfredaktor nebo ředitel nějakých novin nepožaduje, aby informace byla pravdivá, nýbrž aby byla zajímavá. Usoudí-li, že zajímavá není, nepublikuje ji. Z etického hlediska se jedná o značnou změnu.“ (Ramonet 2003: 35,36) Zde vyplývá další funkce médií, a to zaujmout, pobavit. Učinit divákův volný čas zábavným. Pomoci mu při relaxaci. Nezahltit ho jen spoustou nových informací po celém dni v zaměstnání. Médium nám tedy zprostředkovává zábavu a řídí náš volný čas.

Médium určuje, o co se má společnost zajímat. Vybírá témata, o kterých poté informuje. Tuto funkci má především televize : *„Televize diktuje normu, to ona prosazuje svůj řád a nutí ostatní média, zejména tisk, aby ji následovala.“* (Ramonet 2003: 36)

Média nepopíratelně ovlivňují vzdělávání. V minulosti byla tato funkce velice důležitá, ne-li stěžejní. Dnes, díky velkému množství zábavných programů v televizi, tato funkce pomalu ustupuje, ale i tak ji nelze odepřít.

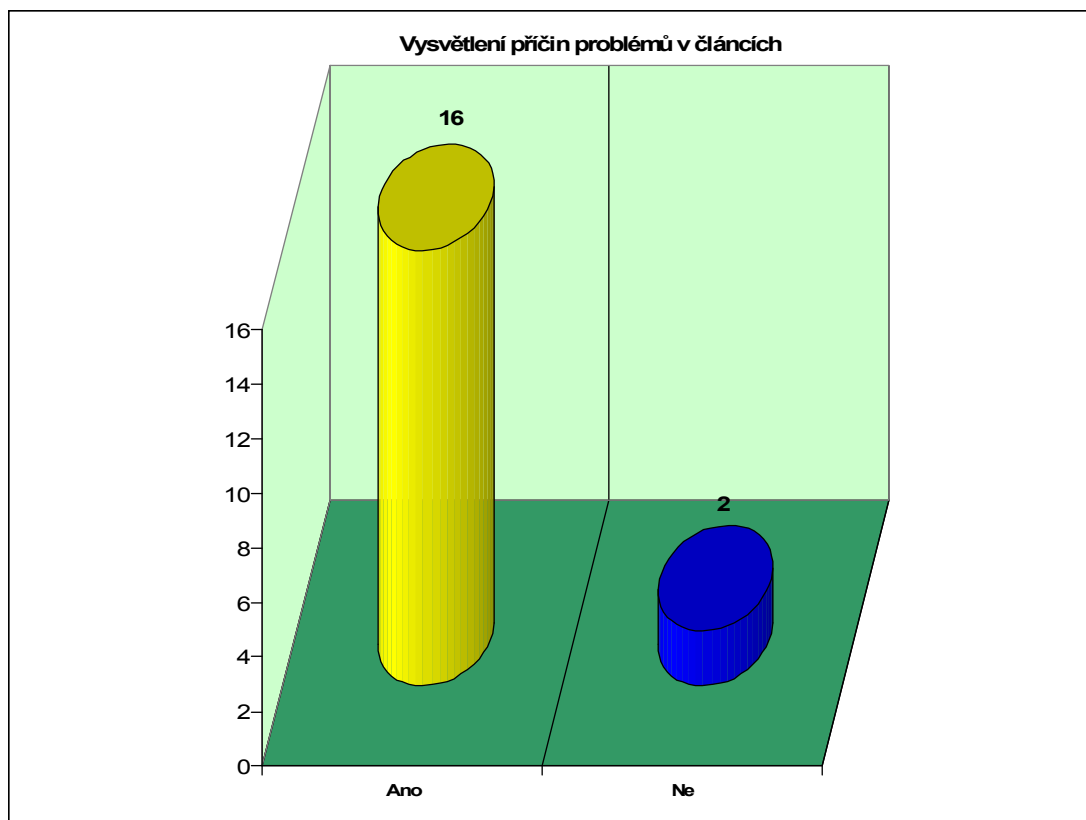
Jednou z méně uvědomovaných funkcí mediálního působení je propojování jednotlivých kontinentů, míst a lidí. Média svým působením vytvářejí jeden světový medializovaný celek a díky tomu přenáší „kulturní vzorce“ (Benedictová 2003: 190) z jedné společnosti do druhé nebo napomáhají jedinci dané kultury osvojit si její

pravidla. *„Kultura jednotlivci poskytuje materiál, z něhož si pak každý vytváří vlastní život. Chudý materiál je člověku ke škodě, bohatý mu dává možnost své šance využít.“* (Benedictová 2003: 190)

Dále pak mají média funkci kontroly lidí a jejich činů. Díky hrozbě případné mediální prezentace lze někdy předejít nezákonným činům.

V některých situacích lze média využít k odlákání pozornosti. Ignacio Ramonet, autor knihy Tyranie médií, tento postup nazývá *„efektem zástěny: nějaká událost slouží k tomu, aby zakryla jinou, informace zastiňuje informaci.“* (Ramonet 2003: 43)

1.6 Vysvětlení příčin problémů v člancích

Obr. 6

V této části práce je zpracován výzkum z oblasti vysvětlování příčin dlouhodobějších i krátkodobějších problémů Maticní ulice v člancích obr. 6. V šestnácti případech byly příčiny problémů uvedeny ve dvou případech nikoliv. Uváděné příčiny problémů jsou podle mého názoru pravdivé.

Za krátkodobý problém považuji již zmíněnou nemožnost využívat opravovaný podchod na podzim minulého roku. Do té doby, než byla do lokality zavedena náhradní autobusová doprava, která odvážela děti do školy, přebíhaly děti přes koleje nebo je někteří rodiče do školy posílat odmítli. V tisku se objevila podrobná vysvětlení příčin oprav podchodu a termín dokončení těchto prací. Odehrávala se v nich i diskuze o zavedení náhradní dopravy do nedalekého Krásného Března. O těchto problémech včetně jejich příčin byl tedy čtenář intenzivně a podrobně informován.

Vysvětlena byla i příčina žaloby ze strany Romky z Maticní ulice ohledně stavby v roce 1999 – existence této stavby způsobila neoprávněný zásah do práva

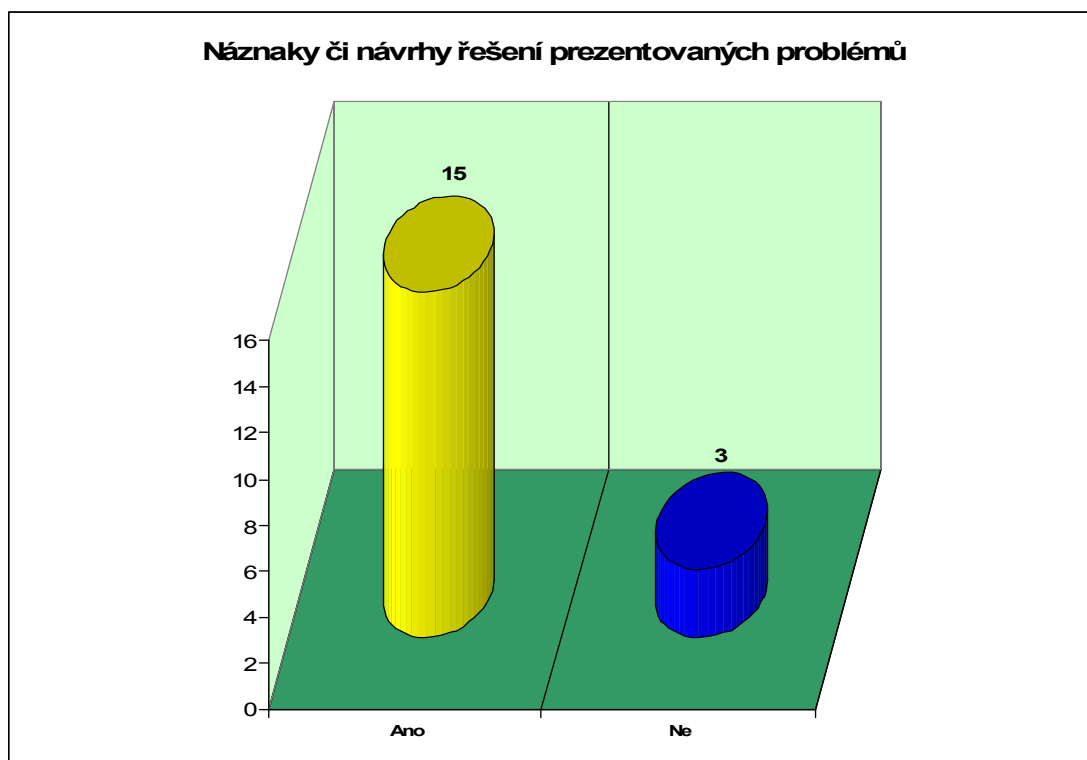
žalobkyně na ochranu její občanské cti a lidské důstojnosti. Žena soudní spor však prohrála.

O dlouhodobějších problémech a jejich příčinách jsou čtenáři informováni také. Problémy s mladistvými na ulici, se kterými se lidé z Matiční ulice dlouho potýkali, jsou vysvětlovány hlavně užíváním drog. Tyto problémy dnes nejsou aktuální, ale média jejich existenci v minulosti i nyní připomínají.

Pokud autor článku odkazuje na Matiční ulici, jako na tu, kde v roce 1999 stála mediálně známá zeď, připojí vždy vysvětlení příčin stavby. Za nejčastější příčiny jsou uváděny hluk a nepořádek ze strany Romů a stížnosti ze strany majitelů rodinných domků.

Tiskem prezentované problémy a příčiny jejich vzniku jsou v případě nezaměstnanosti, nedostatečné vzdělanosti a využívání sociálních dávek vysvětlovány následovně: Příčinu nezaměstnanosti lze vidět v nedostatečné vzdělanosti Romů ohledně faktu, že mít práci je povinnost. Nedostatečná vzdělanost v oblasti shánění zaměstnání vede k využívání sociálních dávek. Využívání sociálních dávek je příčinou nezaměstnanosti, protože pro Romy je stále jednodušší z těchto dávek žít, než si hledat zaměstnání. Romové se v článcích nechávají slyšet, že příčinu své nezaměstnanosti vidí hlavně v nemožnosti najít práci, ne v tom, že by o práci nestáli. Vzdělávání dětí v Matiční ulici je také označováno za problémové a příčiny jsou vysvětlovány neznalostí rodičů, jak své děti učit.

1.7 Náznaky či návrhy řešení prezentovaných problémů

Obr. 7

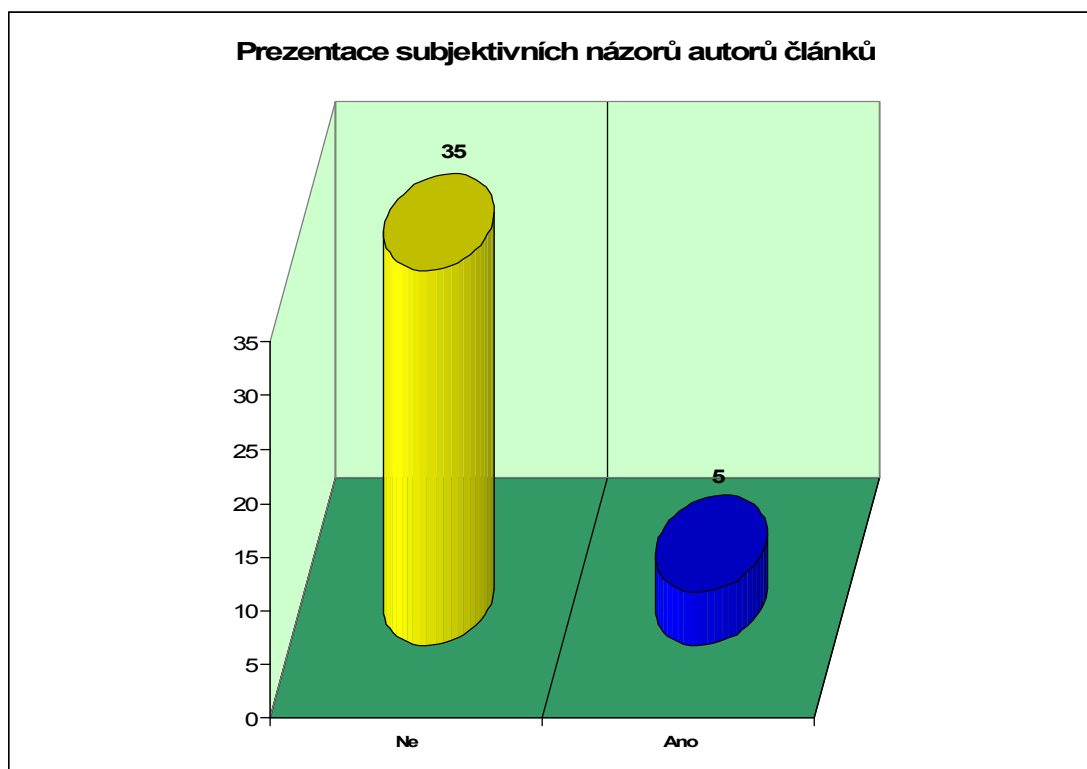
V analýze náznaků či návrhů řešení prezentovaných problémů v článcích bylo výzkumem získáno podobných hodnot jako v grafu předchozím. V osmnácti článcích, které se týkaly již vyjmenovaných problémů, se patnáctkrát objevil návrh jejich možného řešení, třikrát se návrh neobjevil obr. 7.

Často zmiňované řešení bylo zvýšení vzdělanosti mezi Romy, doučování dětí v rodinách, naplnění jejich volného času, zvýšení postihů za zneužívání sociálních dávek a práce načerno, zlepšení kamerového systému v lokalitě Maticní ulice, boj a prevence proti drogám, podpora až pozitivní diskriminace Romů, využití programů bourajících bariéry mezi Romy a ostatními obyvateli lokality – například již od roku 1997 probíhající výuka právního vědomí v trmické tzv. romské škole.

Většinu prezentovaných problémů tedy doprovázela vysvětlení jejich příčin a návrhy řešení. Čtenářům se dostávalo širšího kontextu zpráv, což jim umožňovalo utvořit si objektivní pohled na věc. Pojmenování příčin problémů a jejich následná řešení měli v rukou politici, městská policie a pracovníci organizace Čvt, o.p.s., nikoliv Romové. Jejich názory na toto téma byly zprostředkovávány pomocí výše

uvedené neziskové organizace, ale prostor pro uvedení vlastních pohledů, při vysvětlování příčin problémů a návrhů na jejich řešení, jim novináři poskytnut nebyl.

1.8 Prezentace subjektivních názorů autorů článků

Obr. 8

V analýze čtyřiceti vybraných článků jsem se soustředila i na prezentaci vlastních názorů autorů článků v tisku obr. 8. Zajímalo mě, v jaké míře se názory novinářů v člancích objevují a jak tedy mohou být pohledy čtenářů na prezentovanou problematiku ovlivněny. Vycházím z předpokladu, že lidé často neoddělují názor novináře od posudku zasvěcené osoby - tedy od někoho, kdo zná širší kontext problémů a daným tématem se zabývá. Čtenáři považují projev novináře za pravdivý a přijímají ho za svůj. Odběratelé tisku či diváci jsou denně informováni o velkém množství nových zpráv, že v tomto tempu ani nemají čas zprávy si ověřovat, vyhledávat je i v jiných médiích a vytvářet si tak vlastní názor založený na informacích z více zdrojů.

Z analýzy vyplývá, že v 87,5% se pohled autora neobjevuje. Novináři se tedy ptají na názory aktérů, svůj pohled do článků však nepromítají.

Zbylá procenta jsou ukázkou prezentace názorů autorů nebo jejich hodnocení určitých událostí. První případ se vyskytl v Ústeckém deníku v článku o návštěvě M. Topolánka v Matiční ulici, kdy novinář ohodnotil jeho krátkou návštěvu slovy: *„Topolánek doslova proběhl místním nízkoprahovým centrem, pak se pár minut věnoval novinářům, hned na to nasedl do auta a byl pryč.“* (Ústecký deník, 28.8. 2007) Za další ukázkou autorova názoru lze považovat vyjádření v Ústeckém deníku na adresu stavby v Matiční ulici: *„Nechtěná sláva ústecké zdi načas zastínila všechny své kolegyně a pro mnohé cizince je dodnes tím nejznámějším, co vědí o České republice.“* (Ústecký deník, 1.9. 2007)

Nejvíce prezentovaných názorů autora se vyskytovalo v romském Romano hangos. Tyto názory byly součástí komentářů, které jsou typičtější pro týdeníky a periodika s delším časovým obdobím. Názory v komentářích být mohou. Neměly by být součástí zprávy, což Romano hangos splňuje.

Autor se vyjadřoval k dění v období záplav v Ústí nad Labem, kdy byli Romové z Matiční ulice evakuováni na koleje ústecké univerzity a došlo k několika sporům mezi nimi a zástupci majoritní společnosti. Česká média tyto spory prezentovala a autor článku v Romano hangos tuto prezentaci kritizuje. Komentuje, jak náměstek ústeckého primátora obvinil Romy, že zneužívají humanitární pomoci a jeho označení Romů jako „sarančata“. Prezentuje pocit, že každý, kdo v té době sledovat dění v tisku, měl pocit, že Romové dělají problémy. *„Podle prohlášení bylo na kolejích oficiálně ubytováno 395 lidí, převážně z Matiční ulice a okolí. Tento počet se později zvýšil na 730 osob. Při tak vysokém počtu osob by v poněkud vypjaté situaci záplav bylo divné, kdyby k nějakým konfliktům a sporům nedošlo. Jenže ubytovaní byli Romové a to se hned posuzuje jinak. Vždyť to znáte i vůči jiným národnostem. Pokud se například chová arogantně Čech, téměř každý si pomyslí něco o arogantním blbci. Pokud se však chová arogantně Němec, velká část Čechů to už vnímá jinak – je to projev německého zupáctví. Obdobně funguje i český vztah k Romům. Pokud dojde ke konfliktu s Čechem, mávne se nad tím většinou rukou a nestojí za to o tom psát. Pokud však dojde ke konfliktu s konkrétním Romem, tak už je to něco jiného – je to důkaz romské nepřizpůsobivosti a kdoví čeho dalšího. A vztahuje se to na všechny Romy.“* (Romano hangos, 16.4.

2007) Z tohoto vyjádření vyplývá negativní pohled na romskou diskriminaci, což může čtenáře – Roma silně ovlivnit.

Další ukázka autorova pohledu se vyskytla v článku *Romská komunita versus romská národnostní menšina* (Romano hangos), kde autor zpochybňuje smysl připravovaného monitoringu romských komunit. Interpretuje zde vládní koncepci tohoto monitoringu a její chápání pojmů romská komunita a romská národnostní menšina. „**Zatímco definičním znakem příslušníka romské národnostní menšiny je aktivní vůle být za příslušníka menšiny považován a společně s ostatními rozvíjet jazyk a kulturu, příslušníkem romské komunity je de facto každý, koho majorita jako příslušníka této sociálně a etnický definované skupiny identifikuje,**“ uvádí se ve vládní koncepci (Romano hangos, 16.4. 2007). Autor článku dále prezentuje vyjádření státních úředníků při jednání o změně statutu Rady pro záležitosti romské komunity o tom, že za příslušníky romských komunit lze považovat i Neromy, kteří v romských komunitách působí (Romano hangos, 16.4. 2007). Jeho názor pak spočívá v uvádění příkladu takového přístupu, kdy do romské komunity by patřili nejen Romové z Matiční ulice, ale i místní domkaři, kteří mají práci, dobré vzdělání, vlastní bydlení, nemají problémy s diskriminací atd. a celý monitoring tak tedy zpochybňuje.

Poslední významnější ukázka autorova názoru se vyskytla v článku *Kultura ghetta* (Romano hangos) a to v hodnocení vnímání Matiční ulice: „**Matiční ulice v Ústí nad Labem byla (je) braná, jako symbol segregace Romů v ČR a neschopnosti úřadů řešit občanské soužití jinak než s použitím represe.**“ (Romano hangos, 16.4. 2007)

V českých médiích se tedy názory autorů článků v tisku skoro neobjevují. Jinak je tomu v romském čtrnáctideníku Romano hangos, kde jsou názory autorů součástí komentářů. Mohou tak ovlivnit názory Romů, kteří tento čtrnáctideník odebírají.

K získávání informací a jejich zprostředkování neodmyslitelně patří postava novináře. Ten má za úkol dostat se co nejdříve k nové události a v co nejkratší době, nejlépe dříve než konkurence, tuto informaci zveřejnit. Díky tomuto časovému tlaku nemá mnoho času na ověření zprávy, pochopení jejích příčin a zjištění širšího kontextu. Proto často dochází k zveřejňování neúplných či zkreslených informací, které mezi sebou média přejímají, což vede k dezinformovanosti. (Ramonet 2003: 49)

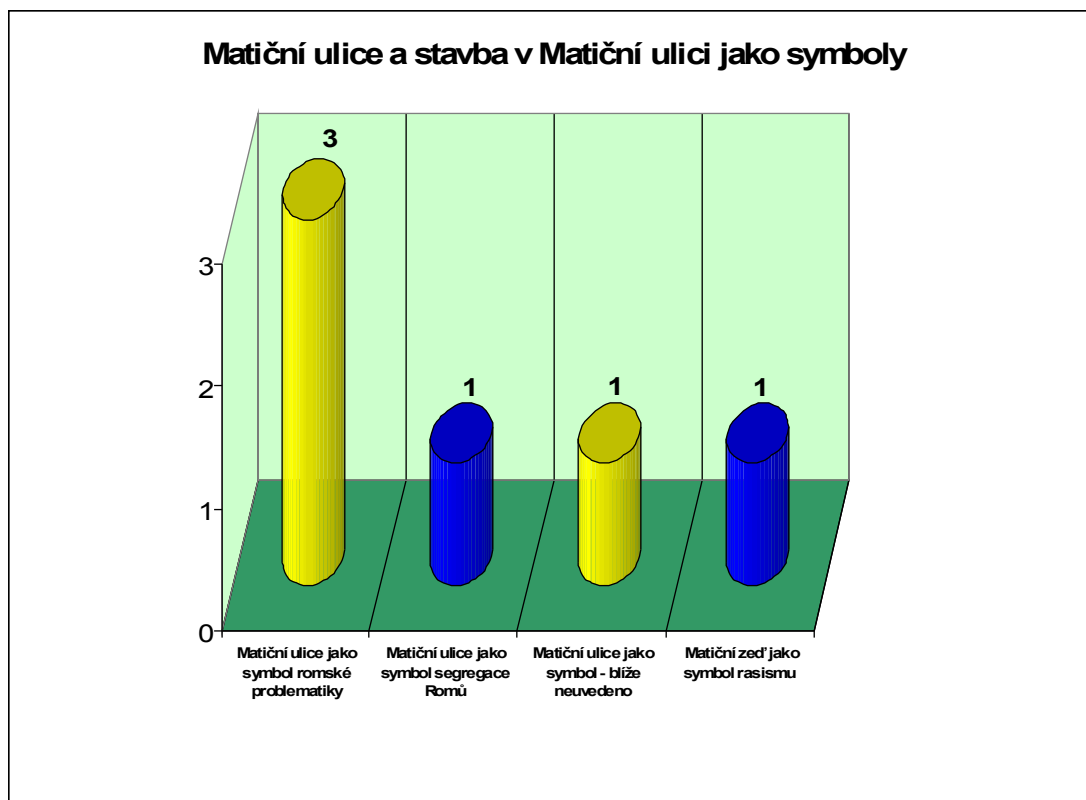
Novinář má, především díky internetu, přístup k velkému množství informací, které ho zaneprazdňují a nenechávají mu dostatečný prostor pro úvahy o potřebnosti prezentace jednotlivých zpráv. **„Novinář je doslova zadušen, hroutí se pod lavinou méně či více zajímavých údajů, zpráv a témat [...], které nasycují jeho čas a jako nějaká vnadidla ho odtrhují od toho podstatného.“** (Ramonet 2003: 40)

Častokrát novinář vstupuje do míst, o jejichž kultuře nemá buď znalost žádnou nebo jen velice povrchní. Z důvodu časové tísně nemá možnost se dovědět potřebné informace o historii určitého území, na kterém se například zrovna odehrává etnický konflikt. Mediální zpráva z tohoto místa pak obsahuje převážně jeho pocity, které mají s podstatou vzniku problému pramálo společného, nevysvětlují veřejnosti za jakých podmínek se daný konflikt odehrává a upevňují tak často přežívající stereotypy. (Ramonet 2003: 49)

V minulosti měl novinář velice důležitou pozici, byl jedním ze třech nejdůležitějších bodů zpravodajského vztahu, zbývajícími dvěma byl občan a událost. **„Událost byla předána novináři, který je ověřil, přefiltroval a zanalyzoval, než ji předal dál občanovi.“** (Ramonet 2003: 86,87) Dnes jsou požadavky na novináře poněkud odlišné. Novinář musí předat informaci co nejrychleji, s omezenou analýzou a časem na úvahu. **„Zmizel veškerý odstup k faktu, občan je zahrnut v události samé. Je přítomný, je její součástí: vidí, jako kdyby tam byl!“** (Ramonet 2003: 88) Nedostává se mu ale žádného hodnocení, je tak odkázán pouze na srovnání obdržené zprávy se stejnými zprávami odvysílanými v konkurenčních médiích.

Nejednou se v minulosti stalo, že byl novinář přinucen, ať již konkurencí nebo lidmi ve svých vlastních řadách, vymyslet falešnou aféru k přilákání pozornosti. Naprosto šokující odvysílané zprávy pak byly režírované s profesionálními herci. Samozřejmě, že pouhý divák nic nepoznal. Na tyto metody vyváření falešných informací se přišlo až daleko později. Těmto senzacechtivým postupům neunikly ani fotografie. **„Vývoj digitální techniky podporuje růst počtu manipulací tohoto druhu, které jsou pro nezasvěcence stále obtížněji postřehnutelné.“** (Ramonet 2003: 103)

1. 9 Matiční ulice a stavby v Matiční ulici jako symboly

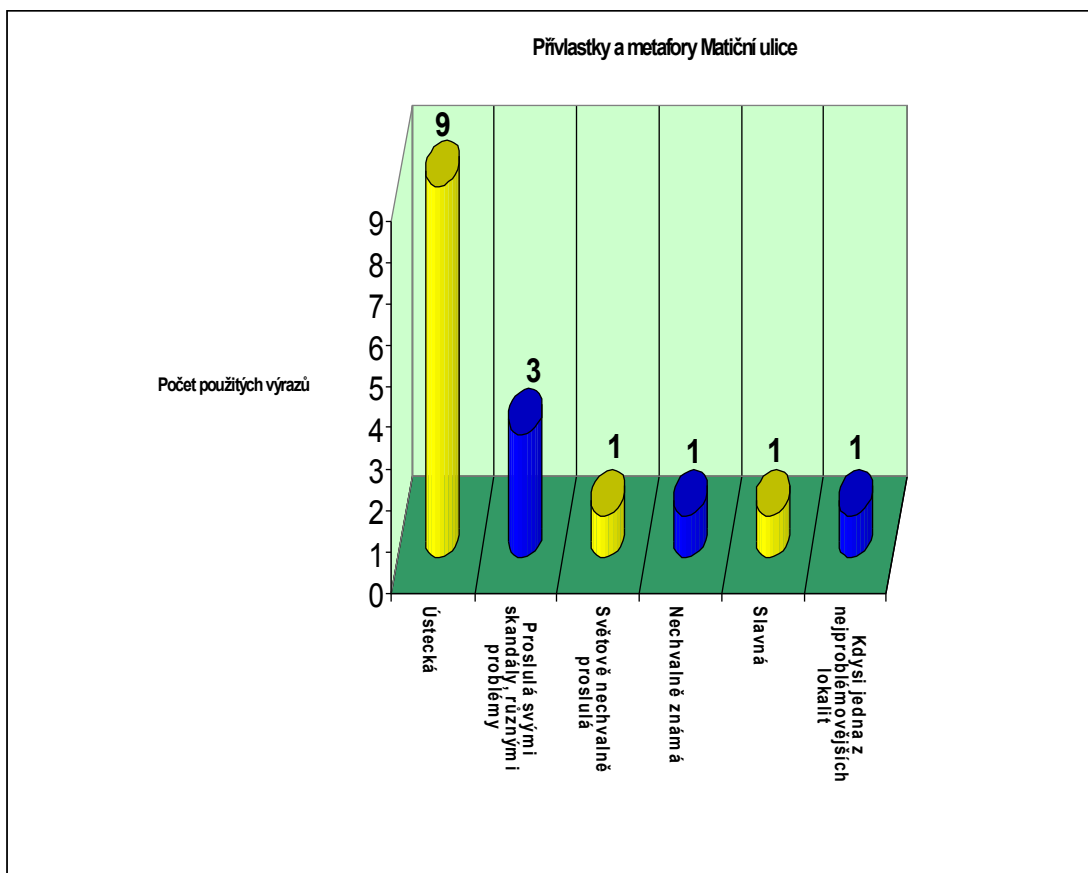
Obr. 9

Matiční ulice byla v některých článcích označována jako symbol obr. 9. Ve třech případech vystupovala jako *symbol romské problematiky*, ale tento pojem nebyl konkrétněji vysvětlen. Jde o používané slovní spojení, které se často vyskytuje i v jiných článcích nebo reportážích týkajících se Romů, lidé ho znají a sami ho používají. Co přesně ale do jeho rámce patří, se nikde neuvádí. Je to pojem, který má tendenci řadit všechny Romy do jedné skupiny a označovat ji obecně za problematickou.

V jednom případě byla Matiční ulice označena za *symbol segregace Romů* a obecně jako *symbol*. Jednou byla stavba v této ulici označena za *symbol rasismu*.

Za symbol samotné Matiční ulice lze považovat stavbu z roku 1999. Tento fakt potvrzuje i velké množství článků, které v úvodu vždy obsahují informaci připomínající lidem, že je Matiční ulice z minulosti mediálně známá především díky zdi.

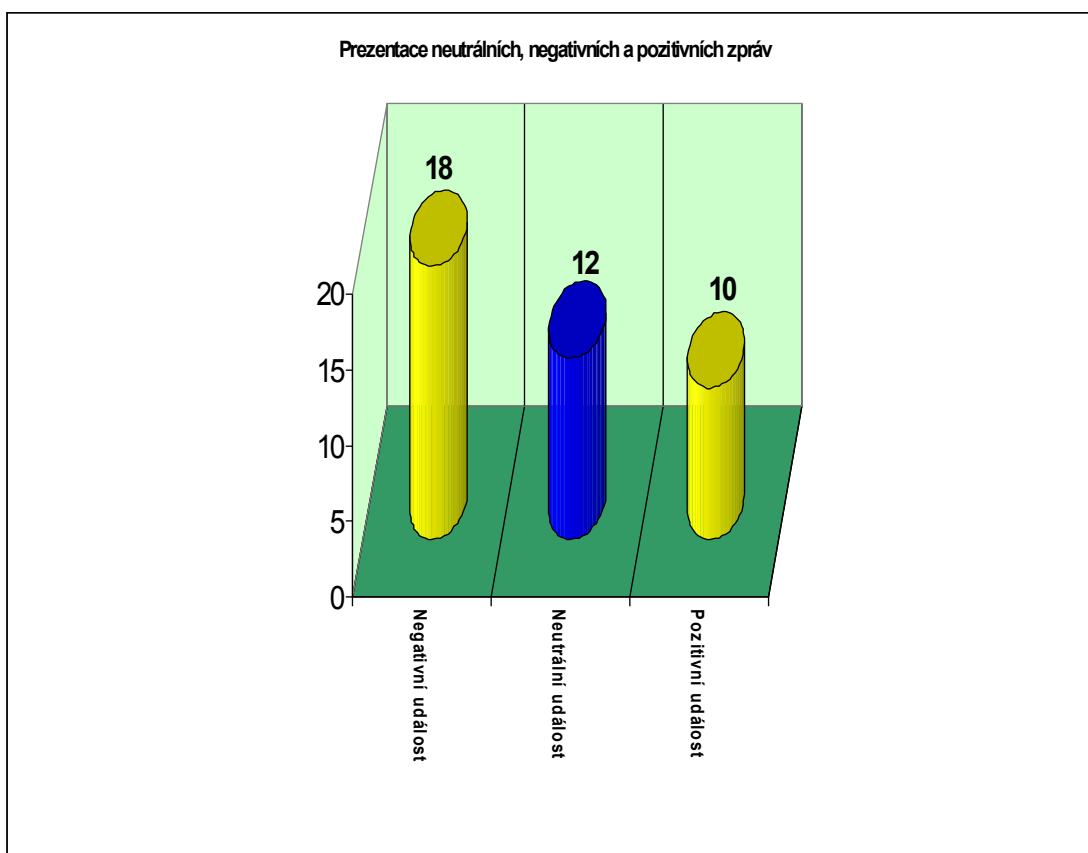
1.10 Přívlastky a metafory Matiční ulice

Obr. 10

Ve sledovaných článcích doprovázely představování Matiční ulice přívlastky obr. 10. V devíti případech pouze upřesňovaly místo, kde se lokalita nachází a Matiční ulice byla tedy představována jako **ústecká**. V sedmi případech hovořily o její minulosti a situacích, které se v ní odehrávaly. Objevovaly se přívlastky jako **proslulá svými skandály, různými problémy, světově nechvalně proslulá, nechvalně známá, slavná, kdysi jedna z nejproblémovějších lokalit...** To opět vypovídá o tendenci novinářů připomínat historii této ulice pro lepší připomenutí čtenáři. Ulici je tak i po tolika letech připisována nálepka problémové lokality. Dnes už je zde situace úplně jiná a novináři by se tedy měli spíše zajímat o aktuální dění a nevracet se neustále k branám minulosti.

1.11 Prezentace neutrálních, negativních a pozitivních zpráv o Matiční ulici

Obr. 11

V posledním bodu analýzy článků jsem se zaměřila na polaritu prezentovaných zpráv obr. 11. Nejvíce, přesněji osmnáct zpráv, vykazovalo známky negativity. Za negativní zprávu považuji tu, která hovoří o problémech v dané lokalitě - například o malé snaze Romů najít si zaměstnání, o využívání sociálních dávek, o problémech Romů se starousedlíky.

Ve dvanácti případech byly zprávy neutrální, tudíž se v nich pouze informovalo o nějaké události, popřípadě se Matiční ulice týkaly jen okrajově – sloužila jen jako porovnání k jiným událostem spojeným s romskou komunitou.

V deseti případech se nacházely zprávy pozitivní a ty se týkaly především práce s dětmi z Matiční ulice, jejich doučování, volnočasových aktivit. Prezentován byl velký zájem dětí o NK. V těchto článcích často vystupovali zaměstnanci organizace Čvt, o.p.s., kteří zde hovořili na téma úspěchů práce s dětmi, plánovaných akcí a zmenšení problémů s užíváním drog mladistvými v ulici.

Informaci lze pokládat za základní jednotku zpravodajství, obsahující důležité poznatky pro fungování společnosti a pro komunikaci mezi lidmi. Přinášející nová fakta a obohacující tak lidské znalosti.

Základní hodnotou informace by měla být její pravdivost. To však nelze pokládat za dodržované pravidlo. **„Novinář může říct důležitou lež, která bude zajímat spoustu lidí, a prodat ji velmi draho.“** (Ramonet 2003: 107)

Než o pravdivost jde spíše o rychlost. **„Jenže „dobrou“ rychlostí je dnes okamžitost, která je pro kvalitu informace samozřejmě nebezpečným kritériem.“** (Ramonet 2003: 107)

Velký počet informací a jejich rychlý přenos divákovi jsou dvě základní kritéria, která jsou symbolem svobody. Demokracie znamená přemíru informovanosti. Ne však každá země této planety, ne každý člověk má k informacím přístup. **„Svoboda, kterou prý nabízejí nové informační technologie, není pro každého. Například v celé černé Africe je méně telefonních linek než v Tokiu.“** (Ramonet 2003: 111) Lidé tedy přicházejí o možnost vědět, co se na jejich území, či za hranicemi státu děje. Svět je rozdělen na místa **„informačně chudá a informačně bohatá.“** (Ramonet 2003: 111)

2. Výzkum u Romů v Matiční ulici na téma „vztah k médiím“

Rozhovory byly uskutečněny s romskými obyvateli Matiční ulice a s vedoucí NK pro děti a mládež v Matiční ulici. Hlavním tématem byla mediální prezentace této lokality v tisku a vztah Romů k médiím.

Výzkum probíhal od začátku listopadu roku 2007 do konce února roku 2008.

2.1 Metodologie výzkumu

Respondenti byli vybíráni s pomocí hlavního informátora - Roma, který v Matiční ulici bydlí a je zaměstnancem místního NK Nový svět.

Celkově jsem zaznamenala rozhovory s deseti respondenty (devět Romů a vedoucí NK), které jsou podrobně popsány v příloze č. 1. Z toho pět respondentů byli muži a pět ženy. Sedm romských respondentů bylo ve věku pětáctičet až pětádesát let, dva ve věku osmnáct a devatenáct let. Poslední respondentka, vedoucí NK byla ve věku kolem třiceti let.

Debaty probíhaly formou polostrukturovaných rozhovorů. Na začátku každého rozhovoru jsem kladla pouze základní otázky - například zda respondent sleduje televizi či kupuje noviny. Nechávala jsem prostor, aby mi respondent sám sdělil, co pokládá ve svém vztahu k médiím za důležité. Poté jsem kladla podrobnější dotazy v závislosti na základních informacích, které mi respondent podal.

Rozhovory se odehrávaly v prostorách domovů respondentů. Díky této skutečnosti bylo znatelné, že se ve známém prostředí lidé cítili lépe a byli vždy otevření rozhovorům. Do jejich domovů jsem vstupovala jako naprosto neznámá mladá žena. Doprovázena jsem byla svým hlavním respondentem Romem, kterého v lokalitě všichni dobře znali, a tak naše návštěva nikdy nebyla odmítnuta. U šesti rozhovorů byla společně se mnou přítomna ještě jedna výzkumnice.

Za faktory ovlivňující rozhovory tedy pokládám domácí prostředí respondentů, věk respondentů, přítomnost ostatních členů rodiny (hl. dětí), moji pro ně neznámou osobnost v roli výzkumnice, přítomnost ostatních účastníků rozhovorů (přítomnost druhé výzkumnice, hlavního respondenta).

Nelze vysledovat, zda jsem byla přijímána otevřeněji u respondentů či respondentek. Převážně se mnou vedl rozhovor ten z rodiny, kdo měl o daném tématu nejvíce informací. Nejednou se stalo, že se sešla celá rodina a kolem mých otázek se

diskutovalo. Respondenti byli rádi, že se někdo o jejich názory zajímá. Do diskuze někdy zasahovaly i starší děti a to poté, co se vrátily ze školy. Jejich rodiče ale měli tendenci je okřikovat, aby do rozhovorů nezasahovaly.

Debata probíhala v českém jazyce a až na jeden případ nebyl s porozuměním ani u Romů ani u mě problém. Romové neměli tendenci přeskakovat v rozhovorech do romského jazyka. Romsky mluvili pouze tehdy, pokud jsme je o to požádali. Na moji znalost romštiny respondenti reagovali nadšeně a někdy jsme v romštině prohodili pár zdvořilostních frází (například „ačhen Devleha“ – nashledanou, přesněji buď s Bohem)

2.2 Etika výzkumu

Před začátkem některých rozhovorů jsem se u respondentů informovala o tom, zda bude možné si rozhovor nahrát. Nikdy tento návrh nebyl odmítnut. Pokud jsem se o možnosti záznamu našeho rozhovoru neinformovala, rozhovor jsem nenahrávala a pouze si zaznamenávala fakta.

Téma „vztah k médiím“ bylo výhodné v tom, že nebylo příliš osobní. Informátoři neměli problémy mi něco sdělit, i když nás nespojoval příliš blízký vztah. Každý měl na toto téma co říct.

2.3 Úvod k výzkumu u Romů v Matiční ulici

V Matiční ulici v dnešní době bydlí osm romských nukleárních rodin, jejichž členy jsou rodiče a děti, výjimečně se zde vyskytují i prarodiče. Tyto rodiny obývají pouze jeden činžovní dům. Ostatní Romové se buď odstěhovali sami nebo byli vystěhováni do jiných lokalit v Ústí nad Labem, nejčastěji do městské části Předlice. V Matiční ulici zůstali pouze plátcí nájemného.

Převážná část dospělých obyvatel ulice nechodí do zaměstnání a jejich hlavními příjmy jsou sociální dávky. Pouze jeden romský respondent měl stálé zaměstnání v NK Nový svět.

2.3.1 Prezentace Matiční ulice v tisku

Podle výpovědí respondentů se v dnešní době o Matiční ulici v tisku píše daleko pozitivněji než v období existence stavby, tedy kolem roku 1999. *„Ted', v tu dobu, co ted' píšou, tak to už je to lepší, protože už tam jen nepíšou to, co bylo předtím. Už tu taky není to, co bylo předtím.“* (Respondent A) Tato výpověď potvrzuje i předchozí bod analýzy článků, týkající se polaritu prezentovaných zpráv, kde bylo nalezeno osmnáct článků negativních a deset pozitivních.

Zároveň o Matiční ulici v roce 2007 nevyšlo tolik článků jako v období kolem roku 1999. *„Poslední dobou články o Matiční ulici nevidáme. Předtím, jak tu byla ta zed', to bylo, ale dneska ne.“* (Respondentka C) Matiční ulice dnes tedy není už tak novináři vyhledávanou lokalitou. Neodehrává se zde tolik „šokujících“ událostí, zajímavých pro diváky či čtenáře. Novináři sem většinou zavítají tehdy, pokud se koná akce pořádaná Čvt, o.p.s., určená romským dětem z této lokality nebo při návštěvě známého politika. *„Většinou sem přijdou z Ústeckýho deníku nebo i Nova sem přijde. No různý sem přijdou, protože já si nevšímám, co je to za program.“* (Respondent A) Respondent A je nejvíce citovaným Romem z lokality, a to především v Ústeckém deníku. Rozhovory novinářům poskytuje, ale nevěnuje příliš velkou pozornost tomu, jaké periodikum novinář zastupuje.

Podle respondentů se dnes na téma Matiční ulice píše v novinách hlavně o tom, že se situace v této lokalitě uklidnila, že je tu klid a pořádek. *„Ted' se píše, že se Matiční polepšila. Už tu není, co bylo. Už je tu klid, všechno, pořádek. Přijdou policajti a my se s nima slušně bavíme. Všechno je dobrý.“* (Respondent A)

Vedoucí NK v Matiční ulici a její spolupracovníci zastávají strategii minimální prezentace této lokality. *„My máme takovou strategii, že jsme rači, když se moc nepíše o Matiční, a když už ale občas se chceme prezentovat, tu naší práci NK. Takže vychází článků tak osm do roka bych tipla o nízkoprahu. Což většinou je pozitivní, protože novináře známe, že jo, a chtěj prezentovat nás a ne nějakou historii zběsilou týhletý ulice, takže tak. Takže my je vysloveně nevyhledáváme, oni nás občas kontaktují, a když je to s dobrým úmyslem prezentovat práci s dětmi a mládeží, tak jsme rádi. Když mají postranní úmysly, tak moc ne. Dost často se nám ale i potom stává, že do článku vlepěj tu nálepku tý Matiční, že tam vždycky vyjde ten samej odstavec - to je ta Matiční, kde stála ta zed'.“* (Respondentka J) S touto výpovědí souhlasí i mnou navštívení romští respondenti, kteří o prezentaci Matiční

ulice v tisku nestojí. Negativních zpráv o lokalitě podle jejich slov od roku 1999 vyšlo hodně, a tak by Romové z Matiční ulice byli raději, kdyby na jejich lokalitu novináři zapomněli. Nechtějí být stále prezentováni v tisku jako problémoví lidé. Krátce po demontování zdi romští rodiče dokonce odmítali nechávat svoje děti novináři fotit.

Zároveň respondentka J potvrzuje fakt, že ulice je stále připomínána skrze situaci z roku 1999 a novináři ji nadále připisují nálepku problémové lokality.

2.3.2 Zkušenosti Romů s novináři

Respondenti mají zkušenosti s rozhovory s novináři, a to především z období po roce 1999. *„A kolikrát jsem mluvila s novinárama, když tu byla ta zed'. Kolikrát jsem byla v novinách. Všude jsem byla v novinách, ale nikdo mi neřek, že mám pravdu. Matičná byla populární.“* (Respondentka B) *„Novináři za náma chodili akorát se nás ptát, jak se nám tu bydlí. Pak to třeba dávali do ciziny.“* (Respondentka C)

Nelze vysledovat, zda mají respondenti zkušenosti s novináři spíše pozitivní nebo negativní. Každý na toto téma hovoří jinak. *„Je dobrý, když člověk novinářům řekne pravdu. Ale tady jde o to, že oni tam tu pravdu nepíšou. Oni sami si tam něco dají, slova. A pak člověk koupí si to a kouká, to snad není pravda, to jsem neřek. Tady jim není, co věřit. Jsou mezi nima ty, co píšou pravdu. A jsou mezi nima, že oni si tam dávaj, co chtěj. Je ten strach s nima mluvit, protože pak si lidi ty noviny koupěj a říkaj si, co von to tady vo tý Matiční mluví?“* (Respondent A) Naopak další respondentka uvádí : *„To voni napsali, co jsem řekla, ale nikdo to nečet, nikdo mi nedal za pravdu.“* (Respondentka B)

Místní Romové nesouhlasí s tím, že pokud se nějaká negativní událost odehraje v okolních ulicích (Svádovská, Pekařská), je novináři připisována právě Matiční ulici. *„Tady mně jde i o to, že když se stane něco na Pekařsků nebo na Svádovsků ulici, tak proč voni nenapíšou, že se to stalo na Pekařsků. Proč voni furt píšou Matiční? No a to záleží na těch novinářích, protože kde se to stalo, tak tu ulici budu napsat. Ale oni pořád píšou Matiční.“* (Respondent A)

2.3.3 Role tisku v procesu získávání informací

Respondenti většinou české noviny (Ústecký deník, MF Dnes) neodebírají, protože je pro ně jednodušší sledovat televizi. Pouze jeden respondent noviny kupuje, ale to jen tedy, pokud se v nich má objevit jeho výpověď nebo má být prezentován článek o dění v Matiční ulici. *„Já kupuju noviny len tehdy, když za mnou přijdou novináři, abych mluvil. Tak to si pak koupim všechno, co jde. Jinak ne.“* (Respondent A)

Stejně tak neodebírají ani romský čtrnáctideník Romano hangos či podobné romské noviny. Většina respondentů Romano hangos znala, protože jim byl v minulém roce poskytován NK. Sami si ho však nekupují. Někteří respondenti čtrnáctideník četli, jiní ne. *„Já jsem tu měl i ty romský noviny, Romano hangos, no. Někdy se tam o Matiční psalo dobře, jindy špatně.“* (Respondent D) Respondent A naopak Romano hangos nečetl, protože pro něj byla romština špatně srozumitelná. Celkově ale, podle vedoucí NK, o Romano hangos nebyl velký zájem. *„No, Romano hangos dostáváme, teď už teda dlouho nepřišly, možná to s Novým rokem skončilo. Ale já si myslím, teda já sem jich moc nečetla, že lidi je stejně kritizujou a moc lidí tady nemá zájem je číst. Ale nabízíme je tady. Třeba když přijdou dospěláci za teréňákama, tak si je berou. Nosit jim to domu, to ne. Ale respondent A stejně říkal, že je nečtou.“* (Respondentka J)

2.3.4 Role televize v procesu získávání informací a trávení volného času

Každá mnou navštívená rodina vlastnila minimálně jednu televizi a video přehrávač. Výjimkou nebyl ani DVD přehrávač či HIFI věž.

Dvě rodiny měly velkou sbírku filmů - například Postřižiny, Cikáni jdou do nebe, Borat, Pako⁴, cikánský Mrazík⁵, komedie s Bolkem Polívkou - na VHS a vlastnily i malý archiv dokumentů o Ústí nad Labem.

Nejčastěji jmenované romské filmy byly Pako a cikánský Mrazík. Nejoblíbenější české filmy byly Postřižiny, Slunce, seno, erotika a filmy v hlavní roli s Bolkem Polívkou.

⁴ Podle výpovědi respondentů je to film s romskými herci, mluvený romštinou a hlavním hrdinou je hudebník - Rom.

⁵ Podle respondentů je tento film na motivy klasického Mrazíka, jen v romském jazyce a herci jsou zástupci romské komunity.

Všichni respondenti se o dění doma i za hranicemi informují hlavně z televizního zpravodajství na programu Nova, ČT1 a Prima. Nejvíce Romové sledují večerní zpravodajství v televizi Nova. „*Já koukám na zprávy každé den na tý, na Nově, protože jediné tam ukazují tak jak je, pravdu.*“ (Respondent A) „*Na Novu koukám, protože se mi líbí.*“ (Respondentka C) „*Každý večer se dívám na zprávy, na Novu. No a když jsou dobré pořady na jedničce (myšleno ČT1), tak si pustím jedničku.*“ (Respondent D)

Pro respondenty je zpravodajství prezentované na Nově zajímavé, především díky velkému počtu negativních zpráv (časté vraždy, krádeže nebo týrání dětí). K těmto zprávám neudrží ani trochu kritický odstup, jednoduše jim věří. Přijdou jim naprosto reálné, jsou pro ně pravými ukázkami světa kolem. Vedoucí NK tento fakt vysvětluje takto: „*oni nemaj ten život moc jakoby pěkněj, takže jim ta Nova přijde docela reálná. Přece jenom se někdy něco stane hned u nich a oni jsou dost emotivní, nechaj se vyplašit.*“ (Respondentka J)

Sledování televize je pro Romy ze zkoumané lokality důležitou náplní každého dne. Sledují ji od rána až do pozdních večerních hodin. Vyplňuje jejich volný čas. „*Dívám se na televizi. Jsem tu sama jen s televizí. V šest hodin večer pustím televizi a dívám se až do šesti do rána, pokud děti nejdou do školy. Celou noc televize hraje a já spím. Kdyby televize nehrála, tak já bych nezaspala.*“ (Respondentka B)

Muži se zajímají především o zpravodajství, ženy pak o zpravodajství a seriály v televizi Prima či na satelitních programech (hl. Markýza). „*Dívám se na seriály a na filmy. Ted' dávaj na Markýze můj oblíbeněj, Rány z lásky se to jmenuje. Na Markýze a na Primě vždycky. Na seriály na Nově se nedívám, to mě nebaví.*“ (Respondentka C) O známé seriály na Nově (Ordinace v růžové zahradě, Ulice) se nezajímají ani ostatní respondenti. „*Nejvíc mě může naštvat ta naše televize, že pořád vysílaj ty jejich Ulice a Zahrady. No tak to já na ně moc nekoukám, tak si vezmu nějakou kazetu, horor a hodím to tam. Zrovna tyhleto seriály nemám rád, kde tohleto vybrali, to fakt nevím.*“ (Respondent D) „*Na Ulici se nedívám, to už mě nebaví.*“ (Respondent A)

2.3.5 Role rádiového vysílání v životě Romů z Matiční ulice

Respondenti rádiové vysílání neposlouchají. Nezajímají se o zpravodajství či hudební pořady v rádiích. Informace a zábavu vyhledávají prostřednictvím televize. Pokud vlastní HIFI věž, využívají ji hlavně na přehrávání kazet či CD s hudbou (nejčastěji jmenovaný interpret byl Gipsy.cz)

2.3.6 Role médií v životě romské dospívající mládeže v Matiční ulici

Dospívající mládež ve věku sedmnáct až osmnáct let se o zpravodajství v tisku ani televizním vysílání nezajímá. Televizi využívá jediné ve spojení s videopřehrávačem či DVD přehrávačem ke sledování filmů na VHS či DVD.

Novináře v lokalitě postřehli v době existence zdi, od té doby je v ulici vídají jen zřídka. S žádnými novináři nikdy nemluvili.

V lokalitě podle jejich slov žádné problémy nejsou.

Takto mladí respondenti se spíše zajímají o sport a hudbu než o zpravodajství v televizi či tisku. Vztah udržují pouze se svými romskými vrstevníky z komunity v Matiční ulici.

2.3.7 Vztahy Romů s majoritní společností v Matiční ulici

V mnou sledovaných čtyřiceti člancích byly nalezeny dvě výpovědi domkařů. Tyto výpovědi směřovaly na adresu Romů a domkaři si v nich stěžovali na nemožné soužití s romskou menšinou v ulici. Vypovídali o hluku a nepořádku v ulici, za jejichž původce domkaři označují místní Romy. Zajímala jsem se proto o vztah Romů k majitelům rodinných domků. Jsou – li s nimi alespoň někteří v kontaktu a jak se k sobě navzájem chovají, pokud se potkají (třeba v místním obchodě). Až na jednu výjimku Romové vypovídali o tom, že domkaři se s nimi bavit nechtějí, a tudíž ani Romové o navázání bližších vztahů nestojí. *„Jsou tady Češi, který se s náma nechtějí bavit. Tady u krámu bydlí jedna pani a její děti sem k nám choděj. Jsem ji řek, to neznamená, že vy ste bílí a my černý, já sem jí tak řek. Ale když chceme být dobrý, musíme se mít rádi. A to je jediná rodina Čechů, která sem chodí. Já sem za nima nešel, oni přišli sami. Tady jsou víc děti český, ale že oni se bojí o svoje rodiče, protože oni s náma nemluvěj. Protože kdyby s náma oni mluvili, tak by ty děti přišly.*

Ale každý dítě poslouchá svoje rodiče... Tady na tu stranu my s domkařema nemáme vůbec nic, když se s nima potkáme, tak pozdrav nic. Nemaj důvod se nás bát. Předtím tu byly krádeže, to jo, ale dneska už tu není nic. Se nechtěj s náma bavit, no.“ (Respondent A) „Já nikdy s bílýma nemluvim, já ani nechci s bílýma mluvit. Já nechci, rozumíš? Já ne, že nenávidím bílí, já návidím bílý. Ale jen takový bílý mám ráda, který se mnou spolupracujú a co se dorozumíme.“ (Respondentka B) „S domkařema se nebavíme, ani je tu nepotkáváme, jenom v obchodě. Vůbec se s nima nezdravíme.“ (Respondentka C) „Pokud se se mnou nikdo nebaví, tak já se s ním taky nebavím. Já nemam s nikým nic. Tak akorát tady se sousedama, jinak ne.“ (Respondent D) Ani zbylí respondenti s domkaři v kontaktu nejsou. Výjimkou je pouze jedna romská rodina. Respondenti z této rodiny nemají s domkaři tolik vyhrocený vztah, s některými se zdraví a to proto, že už se znají dlouhá léta.

Podle mínění vedoucí NK domkaři k takto vyhrocenému postoji vůči Romům nemají důvod. Uznává, že v noci v lokalitě hluk být může, ale přes den je v ní naprostý klid. „S domkařema já osobně jsem žádný konflikt neměla. Ale vím, že na paní na krajském úřadě domkař přilít. Domkaři jsou naštvaní, protože od nich město domy neodkoupilo, oni by taky odsud rádi pryč. Ale tam opravdu není žádný hluk, vždyť ty děti na tu druhou stranu málo choděj. I v ostatních ulicích je svatej klid. Já jsem se tam včera byla projít s předškolkou a byla jsem překvapená, jak je tam klid.. Ty články a negativní výpovědi domkařů to je takovej hromosvod... Ale tak hluk možná večer si člověk říká, že jo... Ale jinak třeba velitel policie Krásný Březno mi říkal, že fakt je to jako jedna z nejkliďnějších ulic s nejnižší kriminalitou v Krásným Březně. Že jenom proto, co tu předtím bylo, tak je to pořád omiláný.“ (Respondentka J)

2.3.8 Nejčastější problémy lokality

Podle respondentů v dnešní době panuje v lokalitě klid. Nejsou zde ani problémy s nepořádkem, na který si v člancích stěžovali majitelé rodinných domků. „Žádný problémy tady nejsou. Co já vim, tak jsou tady rodiny, Romové, co pracujou. My sme tady osm rodin a z toho pět nebo šest pracujou. Tady bydlelo dřív padesát rodin, ale ty už tady nejsou. Je to klid, všechno, čisto, všechno. Jsou tu lidi, co tu zůstali, tak jsou čistý a neházej z balkónu smetí. Jak na šestku (myšleno

činžovní dům č. 6) *byli lidi, který házeli smetí. Ale ty, chválabohu, jsou už všechny pryč. Šestka je uzavřená. Tak je tady čisto, klid.*“ (Respondent A)

Nelze souhlasit s tvrzením respondenta A o většinové zaměstnanosti Romů z Matiční ulice. Mnou navštívení romští respondenti (kromě respondenta A, který je zaměstnancem NK) uváděli, že do zaměstnání nechodí a žijí pouze ze sociálních dávek nebo důchodů. Tento fakt potvrzují i moje návštěvy Romů během výzkum v jejich bytech v hodinách poledních, kdy respondenti bývali doma a ne v zaměstnání.

S nejčastěji prezentovanými problémy Romů z Matiční ulice v tisku (nezaměstnanost, nízká vzdělanost, sociální vyloučení Romů) souhlasí i respondentka J, vedoucí NK. *„Akorát to téma by si zasloužilo ne jako často nějakéj malinkej trapnej článek, ale fakt jako jednou za půl roku něco většího. Aby to čtenářovi dalo víc, než jen opakování toho všeho, co už ví.“* (Respondentka J)

2.3.9 Postoje Romů z Matiční ulice ke stavbě z roku 1999

Většina respondentů se stavbou plotu v lokalitě v roce 1999 nesouhlasila a v dnešní době na ni vzpomíná jako na rasistický čin. Romové stavbu považují za ilegální segregaci sebe sama od zbytku ulice a nesouhlasí s odsouzením k této segregaci pouze na základě nepřipustného chování (hluk a nepořádek v lokalitě) tří romských rodin v ulici. Tyto problémové rodiny už v Matiční ulici nebydlí. *„To byla zbytočno práci starosty a primátora Hrušky, kdy jsem jim řek, když jsou tady lidi, co neplatěj, a že je tady bordel, tak je někde dejte? A bude a bude tady klid. „No a kam bysme je dali, aby to zničili eště jinde byty?“ No tak to znamená, že voni zaplatili za ty betonový desky, co tu dali na tu zed’. Ted’ tady byli i chlapi, co tu zed’ montovali, jim zaplatili. No a kolik jim stála ta práce? A zbytočně, úplně zbytočně. Voni to čtvrtýho (myšleno 4. října 1999) postavili a třicátýho to bylo dole. Ale já jsem si napsal petice a chodil jsem tady po všechny lidi, aby dali podpisy. Tak jsem to vodnes za primátora ty petice, ale von mi to neuznal. (...) Ta zed’, mně se to zdalo jako ghetto. Když já sem se pak díval z vokna a říkal jsem si, proč jsou takový lidi, že kvůli tři rodiny deset rodin chtěli zazdlít, proč? Dyť já sem taky český občan, já mám taky právo tak jak voni. Dyť já taky platím daně, všechno.“* (Respondent A)

Pouze jedna romská rodina uvedla, že jim stavba nevadila, a to proto, že jejich dětem bránila při vběhnutí do silnice a rodiče tak neměli o své děti takový strach jako dnes.

Respondenti zároveň uvádějí, že stavba v Matiční ulici je nadále symbolem lokality. Zůstává v myslí majoritní společnosti i Romů z jiných lokalit v České republice. *„To už, to už to zůstalo jako takovej symbol. Bo když já půjdu někde a se bude ptát na mě, odkud sem, a já řeknu z Matiční – „no jo, to je to tam, jak je ta zed’“. To přejde deset roky, dvacet roky a když se zeptá a furt jim to de, že na Matiční ta zed’ stála. Ale když už tu stála, tak zas tak hodně tu nestála.“* (Respondent A)

Závěr

Z analýzy článků vyplývá, že Romové z Matiční ulice byli novináři v roce 2007 na své názory ohledně prezentovaných událostí v tisku tázáni minimálně (deset přímých citací a tři interpretace výpovědí ze čtyřiceti nalezených článků z roku 2007). To je způsobeno malým zájmem o rozhovory s Romy ze strany novinářů. Zároveň mezi Romy panuje nezájem o rozhovory s novináři z důvodů obav možné dezinterpretace výpovědí Romů.

Zpráva na téma Matiční ulice se v tisku objevuje méně než v období existence stavby v roce 1999, což potvrzují i výpovědi respondentů o méně častých návštěvách novinářů v lokalitě v dnešní době. Tento fakt je ovlivněn i strategií zaměstnanců NK Nový svět v Matiční ulici, snažících se o minimální prezentaci lokality a především o prezentaci pozitivních článků o práci s romskými dětmi a mládeží.

Nejčastěji prezentované problémy v Matiční ulici, tedy nezaměstnanost Romů, jejich nedostatečná vzdělanost, sociální vyloučení a využívání sociálních dávek, jsou shodné s těmi, co uváděli romští respondenti a vedoucí NK. Stejně tak se Romové z lokality shodují s tvrzením v Ústeckém deníku o vymizení kriminality a méně častým problémům s drogami v Matiční ulici. Neshoda mezi výpověďmi respondentů a informacemi v analyzovaných článcích byla patrná v tématu klidu a nepořádku v lokalitě. Romové tvrdí, že v ulici klid a pořádek panuje. Tisk, zveřejňující na toto téma pouze výpovědi majitelů rodinných domků, informoval o nepořádku a hluku. Klidnou situaci v Matiční ulici potvrdil i zástupce ředitele městských strážníků ve vysílání Českého rozhlasu – Sever dne 8.8. 2007.

Stavba v Matiční ulici z roku 1999 je stále, mnou analyzovaným tiskem i respondenty, považována za symbol lokality. Lokalita je prostřednictvím stavby v článcích připomínána a výpovědi romských respondentů i vedoucí NK tuto tendenci novinářů potvrzují. Sami Romové stavbu za symbol ulice také považují. Nelíbí se jim ale, že je na ni v článcích o Matiční ulici stále odkazováno. Stejně tak nesouhlasí s označováním lokality v tisku jako problémové oblasti.

Matiční ulice byla prezentována nejen jako problémová lokalita, ale v mnou sledovaném tisku vyšly i pozitivní články o úspěších práce s romskými dětmi a mládeží (celkem deset článků). Prezentace této práce NK Nový svět je zásluhou strategie zaměstnanců NK. Ti se snaží, aby lokalita nebyla čtenářům představována jen prostřednictvím historie, ale aby se čtenáři dozvěděli i o práci s romskými dětmi.

Symbolem Matiční ulice i v dnešní době zůstává stavba z roku 1999, což potvrzují výpovědi romských respondentů z lokality. Zároveň je samotná Matiční ulice považována v mnou analyzovaných článcích za symbol segregace Romů či symbol romské problematiky (v článcích blíže nespecifikováno).

Lokalita je tedy i nadále pro novináře z českého tisku mediálně zajímavá, ale především díky její historii než dění v dnešní době. Zahraniční novináři do ulice nyní nejezdí. Jinak tomu bylo v době existence zdi v roce 1999, kdy tuto lokalitu navštěvovali novináři ze zahraničí (především z Francie a USA) denně. Místní Romové jsou s málo častými návštěvami novinářů v lokalitě spokojeni, protože nestojí o další prezentaci jejich ulice v negativním světle, i když sami uznávají, že v dnešní době se o Matiční ulici píše pozitivněji než v roce 1999 a letech následujících.

Toto je tedy ukázka prezentace Matiční ulice ve vybraných periodikách a zároveň ukázka vztahu Romů k médiím. Práce by se v budoucnu dala rozšířit o výzkum vztahu domkařů k Romům, médiím a o názory této majoritní společnosti v lokalitě na prezentaci Matiční ulice.

Seznam zmiňovaných médií

Tisk : Ústecký deník, MF Dnes, Právo, Hospodářské noviny, Haló noviny,
Romano hangos

Televizní programy : ČT1, Nova, Prima, Markýza

Rádiové vysílání : Český rozhlas 1 – Radiožurnál, Český rozhlas – Sever,
Český rozhlas 6

Seznam použité literatury

- Autorský kolektiv. *Romové ve městě*. [s.l.] : [s.n.], 2002. 143 s. ISBN 80-86484-01-7.
- BENEDICTOVÁ, Ruth. *Kulturní vzorce*. [s.l.] : [s.n.], 2003. 223 s. ISBN 80-7203-212-7.
- *Český rozhlas* [online]. 2000-2008 [cit. 2007-12-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.rozhlas.cz/portal/portal/>>.
- *Hospodářské noviny* [online]. 1996-2008 [cit. 2007-12-14]. Dostupný z WWW: <<http://hn.ihned.cz/>>.
- Irena Raichová a kol. . *Romové a nacionalismus?*. [s.l.] : [s.n.], 2001. 247 s. ISBN 80-902476-9-5
- *Mladá Fronta DNES* [online]. 1998-2008 [cit. 2007-12-13]. Dostupný z WWW: <<http://zpravy.idnes.cz/mfdnes.asp>>.
- *Právo* [online]. 2000-2008 [cit. 2007-12-13]. Dostupný z WWW: <http://pravo.newtonit.cz/>
- RAMONET, Ignacio. *Tyranie médií*. [s.l.] : [s.n.], 2003. 232 s. ISBN 80-204-1037-6.
- *Romano hangos* [online]. [cit. 2007-12-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.romanohangos.cz/redakce.php>>.
- *Sdružení Dženo* [online]. [cit. 2007-12-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.dzeno.cz/>>.
- *Ústecký deník* [online]. 2005 [cit. 2007-12-12]. Dostupný z WWW: <<http://ustecky.denik.cz/>>.
- *Reflex* [online]. 2005 [cit. 2008-03-27]. Dostupný z WWW: <<http://www.reflex.cz>>.

Přílohy

Příloha č. 1 : Rozhovory s respondenty

Rozhovor s hlavním respondentem panem A.

Hlavním respondentem byl muž - Rom ve věku cca 50 let, který již 13 let v Matiční ulici bydlí a který se aktivně zapojuje do práce s dětmi v NK. Jeho výpovědi se v novinách, především v Ústeckém deníku, vyskytovaly nejvíce. Je tedy novináři nejčastěji tázaným Romem v lokalitě.

Podle tohoto informátora žije v Matiční ulici osm rodin. Obává se, že se do lokality nastěhují noví lidé, kteří budou působit problémy. Je evidentní, že nynější obyvatelé ulice se mezi sebou dobře znají a nově příchozím (i když to budou Romové) nejsou nakloněni. Působí jako uzavřená komunita.

První otázka byla, jak se v dnešní době píše o Matiční ulici v tisku. O této lokalitě se podle jeho slov dnes píše daleko pozitivněji než v období po roce 1999. Není už jen připomínána její historie, protože ta již pominula. Čtenářům je ulice ukazována v jiném, pozitivnějším světle a ti tak mají možnost udělat si o ulici nový názor. Zdůrazňuje, že dnes je zde klid a pořádek.

To, že je situace v ulici daleko klidnější a tedy i mediálně méně lákavá, dokazuje respondentova výpověď potvrzující malé množství návštěv novinářů. Novináři do ulice zavítají pouze v situacích, kdy se zde něco důležitého odehrává (návštěva premiéra, dobrovolnická akce pro děti pořádaná organizací Čvt, o.p.s.). Podle respondenta sem již novináři nepřicházejí fotit tak, jak tomu bylo v době existence zdi. Nejčastěji se zde vyskytují novináři z místního Ústeckého deníku, ale respondent při rozhovorech neklade důraz na zjišťování, komu rozhovor poskytuje.

Můj zájem byl i informovat se, zda jsou Romové novináři tázáni. Respondent neurčitě odpověděl, že někdy ano. Tvrdil, že je správné, když člověk novinářům řekne pravdu, ale zdůraznil, že v nejednom případě se jeho pravdivá výpověď ve zprávě neobjevila. Novináři si do rozhovoru dali vlastní slova. On si pak noviny koupil a přečetl si to, co ve skutečnosti neřekl. Poté měl obavy, aby ho romští obyvatelé lokality neobvinili z toho, že o Matiční ulici mluví nepravdivě. Respondent tedy novinářům nevěří a rozhovorů s nimi se obává.

Noviny si kupuje pouze tehdy, když se v nich má objevit jeho výpověď nebo pokud má vyjít článek o Matiční ulici. Jindy k jejich kupování nemá důvod. Na

zprávy se raději denně dívá v televizi. Deníky neodebírá, o dění doma i v zahraničí se informuje z televizních zpráv, především z programu Nova. Respondent zná romský čtrnáctideník *Romano hangos*, ale nerad ho čte, protože je pro něj romština nesrozumitelná. Pravděpodobně to není dialekt blízký jeho romštině, kterou se naučil na Slovensku v oblasti Michalovce nedaleko Košic (východní Slovensko).

Tento informátor kladl důraz na zprávy v televizi Nova. Jedině tam podle jeho slov ukazují pravdu. Pozastavoval se hlavně nad velice častými informacemi týkajícími se vražd, únosů, týrání dětí apod. Bylo zřejmé, že je těmito frekventovanými zprávami velice ovlivněn a bere je za absolutně pravdivé. Nebyl schopen zaujmout kritickou pozici vůči těmto informacím. Hovořil o obavách o svá vnoučata. Majoritní „bílá“ společnost stále kritizuje Romy, ale přitom ta samá kritizující společnost páchá daleko větší přestupky než samotní Romové. V tomto případě byl mnou vysledován velký vliv médií na respondentovu osobnost. Jinak respondent, stejně jako ostatní tázaní, potvrdil, že zprávy sleduje na všech čtyřech českých televizních kanálech. Jen zpravodajství televize Nova na něj má ale takto významný dopad. Respondent uváděl, že většina lidí z Matiční ulice se stejně jako on dívá na zprávy v televizním vysílání. Lidé se prý zajímají o to, co se děje ve světě.

V rozhovoru bylo patrné ztotožnění se s českými sportovci, což dokazovalo tvrzení o častém sledování sportovních přenosů, ve kterých čeští sportovci vystupují. Respondent se netajil tím, že českým sportovcům velice fandí (jednou v žertu dodal, že se cítí být Čechem, ale pouze tehdy, když česká reprezentace vyhrává). Z českých sportovců vyjmenoval oštěpaře Železného a desetibojaře Šebrleho.

Jeho nejoblíbenějším pořadem je *Třináctá komnata*, kterou popisuje jako pořad, kde o sobě slavní lidé říkají pravdu.

Nesouhlasí s tím, že pokud se něco negativního odehraje v okolních ulicích (Svádovská, Pekařská), je tato událost novináři připisovaná Matiční ulici. Nechápe, proč novináři nejmenují přesně tu ulici, kde se událost stala. Zároveň potvrzuje, že do lokality jezdí pořád ti stejní novináři. Ti by tedy měli již přesně vědět, kde se Matiční ulice nachází a kde ne. Pravděpodobně je pro ně jednodušší nabídnou čtenáři známou lokalitu Matiční ulice, než upřesňovat nové neznámé místo, kde se událost odehrála.

Obyvatele rodinných domků nazývá „domkaři“ nebo „Češi“. Slovo „domkaři“ používá v daleko větším počtu. Potvrzuje závěr z analýzy článků, že Romové s domkaři nemají příliš dobré vztahy. Ví o tom, že se domkaři Romů obávají (hlavně se bojí o svou bezpečnost a majetek), ale podle jeho slov k tomu nemají důvod. Děti

domkařů, až na jednu výjimku, do NK nedocházejí, a to proto, že jejich rodiče s Romy nekomunikují. V majoritní společnosti tedy dochází k předávání negativního stereotypního chování vůči romské komunitě z generace na generaci. Již zmíněnou výjimku tvoří pouze dvě děti, které NK navštěvují a jsou mezi romskými dětmi kladně přijímány. Informátor se tyto děti snaží řádně zapojovat do kolektivu a umožňuje jim tak poznat, jací Romové ve skutečnosti jsou.

Zajímaly mě i nejčastější problémy v lokalitě. Respondent uvedl, že nejtěžší je sehnat práci. Dále jmenoval problémy se sociálními dávkami. Někteří lidé jsou závislí na hře s automaty a nemají pak na zaplacení nájemného. Tito lidé jsou vystěhováni, nejčastěji do městské části Předlice jako dlužníci. Problémy s drogami v lokalitě již nejsou. Rodiny, které s drogami měly problémy, v Matiční ulici nyní nebydlí. Hlavními uživateli drog byli mladiství ve věku mezi 16 až 20 lety. Ani dealaři, kterými byli převážně muži – Romové ve věku mezi 30 až 40 lety, se zde již neobjevují. Co se ale děje mimo Matiční ulici, v ulicích přilehlých už respondent neví. Jeho zájem je soustředěn pouze na místo jeho bydliště. Problém braní drog se v ulici tedy podařilo vymýtit. Kriminalita je zde velice nízká. Je tedy patrné, že nejčastější problémy prezentované v médiích (nezaměstnanost, zneužívání sociálních dávek) jsou shodné s těmi, které respondent vyjmenoval.

Symbolem Matiční ulice (sám respondent toho slovní spojení použil bez jakékoliv předcházející otázky z mé strany) zůstává i nadále stavba z roku 1999. Podle jeho výpovědí má široká veřejnost tuto ulici se zdí spojenou. Když na otázku místa jeho bydliště respondent odpoví „Matiční ulice“, dostává se mu reakce „ano, to je ta, kde stála zeď“ (Respondent A). Existenci této stavby je respondent dodnes silně ovlivněn. V době, kdy zeď stála, se angažoval v mnoha protestních akcích (petice starostovi, vyjednávání s tehdejší českou vládou). Navrhoval, aby byli lidé, co způsobují nepořádek a hluk, vystěhováni z lokality pryč. Nechápal, proč chtějí kvůli, podle jeho slov třem problémovým rodinám, odsoudit celou lokalitu. V některých chvílích této části rozhovoru jsem měla pocit, že důvěryhodnost výpovědí respondenta klesá. Respondent podával informace o vyjednávání se samotným prezidentem Václavem Havlem a o pobytu na Pražském hradě. Tvrdil, že na vyjednávání se starostou Neštěmic mu těsně před výstavbou bylo řečeno, že stavba bude keramická, s otvory a s tím prý souhlasil. Nakonec to byla stavba betonová, bez otvorů. Dopad měly na jeho osobnost i barvy stavby – žlutá a hnědá – tedy, podle jeho mínění, barvy židovské. Za touto zdí si prý připadal jako v ghettu.

Nepřesvědčivá výpověď byla i o faktu, že o plánech stavby se dověděl až z médií. Nikdo obyvatelům ulice prý neřekl, že proti nim domkaři sepisují petice. Domnívá se, že kritická situace by šla vyřešit i jinak, protože zeď klid nepřinesla. Tuto dobu má spojenou s velkým počtem novinářů nejen českých, ale i amerických, francouzských, kanadských, kterým poskytoval rozhovory.

Respondent potvrzuje i zprávy, které se v minulém roce objevily v tisku a byly součástí předchozí analýzy článků. Souhlasil s naprosto letmou návštěvou premiéra v Matiční ulici, o které vyšly články v Ústeckém deníku a MF Dnes. Očekával prý, že se premiér bude zajímat o názory na nynější život místních Romů a věnuje jim pár slov. To se ovšem nestalo.

Díky prezentaci dětského romského sboru (Romská 14) v tisku, který tento respondent vede, dostaly děti z Matiční ulice více nabídek ke koncertům, a to i ve Francii.

Je spokojen i s novým podchodem, jehož součástí by měl být kamerový systém. Kauza ohledně jeho výstavby byla minulý rok hojně medializovaná v Ústeckém deníku, a to především díky nebezpečnému přecházení obyvatel lokality přes koleje v době uzavření podchodu. Potvrzuje, že v době přestavby se děti neměly jak dostat do školy, a tak je rodiče přes koleje převáděli a nejednou za to byli pokutováni. V současnosti se prý čeká na zavedení kamerového systému, díky němuž bude v podchodu bezpečno.

Respondent byl silně znepokojen zavedením poplatků u lékaře, s čímž velice nesouhlasil. Tuto kauzu podrobně sledoval v médiích, především v televizi.

Rozhovor s respondentkou paní B.

Respondentka byla Romka ve věku cca 50 let. Uměla dobře česky, stejně tak romsky.

Na otázku, zda respondentka čte noviny, se mi dostalo odpovědi, že v dnešní době již málo, protože má potíže se zrakem a nevidí na malá písmena. Velkou část dne i noci tráví sledováním televize. Často ji používá jen jako zvukovou kulisu. V televizi sleduje zprávy. V nočních hodinách se ráda kouká na filmy, ale to jen tehdy, pokud děti ráno nejdou do školy. Nechce, aby byly ve spánku rušeny. Televize má v jejím každodenním životě důležitý význam - například na Nový rok byla doma sama pouze s televizí. Respondentka s ostatními Romy z ulice bližší vztahy neudržuje, protože nechce, a tak je televize náplní jejího volného času.

Respondentka, stejně jako předchozí hlavní informátor A, měla z televizního zpravodajství informace o zavádění poplatků u lékaře a také s nimi nesouhlasila. Podrobně znala kauzu s panem Čunkem ohledně vystěhování vsetínských Romů, vůči čemuž zastávala nesouhlasný postoj.

Zajímalo mě, zda má respondentka zkušenosti s novináři. Paní B hovořila o častých rozhovorech s novináři v době existence stavby v Matiční ulici a o frekventovaném umístění jejích výpovědí do novin. O jaký druh novin se jednalo, mi respondentka neřekla, předpokládám tedy, že to pro ni nebylo důležité. Vylučuji možnost, že nevěděla, o jaké noviny se jedná, a to z důvodu jejího následujícího tvrzení, že si své výpovědi posléze v novinách přečetla. Bylo vidět její nemalé zklamání s tím, že v novinách sice byla napsána její pravdivá výpověď, ale nikdo její pravdu neuznal. Vkládala do novinářů příliš velké naděje na změnu tehdejší situace v ulici. To potvrzuje i další výpověď, ve které popisuje, jak se sama obracela na novináře s žádostí, aby zdokumentovali kritický stav bydlení v činžovním domě v Matiční ulici. Oni její prosbě vyhověli, fotografie se v novinách objevily, ale i tehdy se otřesné podmínky bydlení nevyřešily. Tvrdí, že o to, jak se v Matiční ulici žilo, se zajímali pouze novináři. Jimi prezentované články působily hodně negativně. U těchto výpovědí nelze vysledovat přesné časové období kritické situace bydlení. Respondentka stále používala výraz „dříve“.

Nyní v Matiční ulici žádné problémy nevidí. Lidé, co zde způsobovali hluk a nepořádek, se již odstěhovali.

Zajímala jsem se i o vztahy mezi respondentkou a majoritní společností v Matiční ulici. Tyto vztahy jsou v novinách prezentovány jako problematické. Výpověď paní B tuto skutečnost potvrdila. Respondentka, podle vlastních slov s „bílymi“ nikdy nemluví, protože nemá zájem. Její vnuk dokonce prozradil, že se vedle nich odmítá posadit v autobuse. Sama tvrdí, že to není tím, že by je nenáviděla, ale v kontaktu je pouze s těmi, co s ní spolupracují (jmenuje konkrétní zaměstnance organizace Čvt, o.p.s.) a se kterými se dorozumí. V tuto chvíli žena používala velmi silná slova, pravděpodobně měla s majoritní společností špatné zkušenosti - dokládají to její časté spory na úřadech a její nařčení z pomluv nejmenovaného úřadu v tisku. Tuto averzi jsem při vstupu do jejího bytu na sobě nepocítila, ačkoliv mě příliš neznala. To potvrzuje, že informátorka udržuje kontakt s těmi, co s ní spolupracují. V rámci romské komunity se respondentka chová podobně, ani s Romy se příliš nestýká, protože, jak již bylo řečeno, nechce.

Paní B často opakuje, že i v rámci romské komunity existují spory stejně tak, jako mezi příslušníky majority. Nesouhlasí s tím, že na Romy majorita nahlíží jako na jednu velkou problematickou skupinu. Ona se snaží na Romy i na Čechy pohlížet jako na individuální bytosti. Podle jejích slov „nestrká všechny do jednoho pytle“ (Respondentka B).

Rozhovor s respondentkou paní C.

Respondentka byla žena ve věku cca 40 let. Českým jazykem hovořila dobře. Její rodiče pocházeli ze Slovenska, ale ona se narodila v Čechách. Romštinu prý ovládá (naučili ji to rodiče), ale před námi romsky mluvit nechtěla. Na děti mluví převážně česky, ale ony romsky rozumí. Do Matiční ulice se přistěhovala se svou rodinou až v roce 2004, předtím bydlela v ústecké městské části Neštětice.

Paní C televizi sleduje denně. Poslední dobou už zprávy o Matiční ulici nevidá. Podotýká, že v době existence zdi tomu bylo jinak, to se zprávy o Matiční ulici objevovaly každý den. Sledovala je, i když v té době v ulici ještě nežila. Každý večer s manželem sleduje zprávy na Nově a na Primě. Televize Nova se jí líbí, ale nedokázala mi odpovědět, proč. Kromě zpravodajství informátorka sleduje seriály a filmy. Jmenovala konkrétní seriál v televizi Markýza Rány z lásky, na tento typ seriálů se údajně ráda dívá.

Zkušenosti s novináři má, navštěvovali ji a ptali se na spokojenost s bydlením v Matiční ulici. Touto informací potvrzuje výpověď respondentky B. V novinách si rozhovory nepřečetla. Nejvíce vzpomínala na novináře z ciziny, především z Francie. Měla přehled i o nedávné návštěvě lokality novinářkou a fotografkou z TV Magazínu MF Dnes, která zde fotila děti.

Tento rozhovor byl čistě informativní, bez jakýchkoli emocí. Respondentka si na nic nestěžovala, ani neprojevila nadšení. Televizi sleduje, ale pravděpodobně vyhledává především seriály. Nebyla příliš informovaná o dění v ČR nebo ve světě. Svůj zájem soustředí spíše na zábavné pořady. Téma médií jí nebylo příliš blízké.

Rozhovor s respondentem panem D.

Respondent je Rom ve věku okolo 65 let. Romštinu pokládal za svou mateřskou řeč. S rodiči mluvil romsky a maďarsky, protože pochází od slovenských hranic s Maďarskem. Maďarštinu však nikdy neměl rád, proč neřekl. S manželkou a dětmi hovoří jak česky, tak romsky, ale děti romštině pouze rozumí (tzn. že s ní nemluví).

V České republice žije necelých 40 roků. Do města Ústí nad Labem se přistěhoval v roce 1982.

V první řadě spočíval můj zájem ve čtení novin. Respondent tvrdil, že noviny stále odebírá, ale jeho zájem o čtení klesá. Na otázku, které noviny, vyjmenoval jehovistický časopis *Strážná věž*. Tento časopis nabízejí starší lidé stojící na nejfrekventovanějších místech města Ústí nad Labem po celý rok. Dále zmínil romské noviny, na jejichž jméno si vzpomněl pouze s mou výpomocí, *Romano hangos*. V těch prý čítal velké množství článků o Matiční ulici, z nichž některé byly kladné, některé záporné. *Romano hangos* získal z NK *Nový svět*.

Respondent si vybavoval zkušenosti s novináři, a to především s romskými novináři z Anglie. Ti zde prý prováděli výzkum spokojenosti Romů s bydlením a životem obecně v České republice. S těmito novináři komunikoval v romštině, měl prý jen malý problém s jejich olašskou výslovností, kterou on sám neovládá. Tito angličtí novináři tedy byli podle jeho slov Olaši. S českými novináři se nikdy nesetkal, protože neměl kde. Sami za ním nikdy nepřišli. Hovořil podrobněji o medializované kauze rodiny Červeňákových, kdy tuto rodinu odsuzuje a striktně nesouhlasí s tím, že obdržela tak obrovskou částku peněz (900tis. Kč) jako odškodné. S penězi, podle jeho slov, Červeňákově stejně neuměli zacházet a tak je pouze promrhali.⁶

Televizní zpravodajství, jako předcházející respondenti, sleduje na Nově. Velký nesouhlas projevil s častým vysíláním seriálů na tomto programu jako je *Ulice* či *Ordinace v růžové zahradě*. Tyto seriály ho nebaví a raději je vymění za videokazetu s hororovým filmem.

Jeho oblíbené jsou filmy v hlavní roli s Luis de Funésem, dále *Mstitel s píšťalou* (KLDL), *Zrada a pomsta* (Čína), *Adéla ještě nevečeřela*, *Limonádový Joe*, filmy s Bolkem Polívkou nebo *Postřižiny*. Vlastní romské filmy jako *Pako* nebo cikánský *Mrazík* a malý archiv dokumentů o historii města Ústí nad Labem.

⁶ Rodina Červeňákových se na počátku roku 1993 odstěhovala z města Ústí nad Labem na Slovensko, protože v Ústí nebyla spokojena a údajně jejím členům vyhrožovala jiná romská rodina. V té době odcházelo na Slovensko více rodin, kterým se nepodařilo získat po rozdělení republiky české státní občanství. Šlo o mimořádně medializovaný případ, a protože rodina neměla peníze, magistrát jí zaplatil jízdenky. Po několika dnech se ale někteří zástupci rodiny začali vracet, protože se na Slovensku neměli dobře. Do obecních bytů, jež před vystěhováním užívali, se už nastěhovat nemohli - byly zdemolované. Neměli proto kde bydlet a zahájili s městem řadu soudních sporů. Dodnes soudně požadují po městu Ústí nad Labem osm milionů odškodného. Po intervenci prezidentské kanceláře město přednostně opravilo dům, do něhož se pak Červeňákově nastěhovali. Devětadvacátého července roku 2007 soud ve Štrasburku, kam rovněž podali žalobu, akceptoval dohodu mezi českým státem a rodinou, že strany ustoupí od soudního pojednání a stát do tří měsíců zaplatí rodině jako odškodné 900 000 korun, což stát učinil. (<http://www.reflex.cz/Clanek14705.html>)

S domkaři, stejně jako ostatní Romové, kontakt neudržuje. Podle jeho tvrzení ho nezajímají a komunikuje pouze se svými romskými sousedy.

Respondent měl větší přehled o českých filmech než o aktuálním dění. Zprávy o Maticní ulici v minulosti sledoval, ale dnes to není v jeho zájmu.

Rozhovor s respondentkou paní E.

Respondentka byla Romka ve věku cca 45 let. S češtinou měla jako má jediná informátorka problémy, ale většinou stačilo otázku pouze zopakovat. Doma s dětmi a manželem mluví romsky. Všechny její děti umí jak česky (požaduje se to po nich ve škole), tak romsky, ale respondentka nechce, aby doma česky mluvily, ona sama preferuje romštinu.

Respondentka televizi údajně sleduje, vyjmenovala čtyři základní české televizní programy, na které se dívá. Občas prý registruje zprávy o Romech, ale nic konkrétnějšího nevěděla. Její nejoblíbenější seriál je vysílán televizí Nova a jmenuje se Ordinace v růžové zahradě.

Díky nedostačující znalosti českého jazyka pro čtení českého tisku, respondentka český tisk nečte. Zná ale romský čtrnáctideník Romano hangos, který podle její výpovědi v minulém roce dostávala od zdejšího NK a který v romštině četla.

S domkaři v kontaktu není, protože místní majorita o kontakt s Romy prý nejeví zájem.

Pokud je žena v jiném stavu, nesmí se podle jednoho z romských pravidel dívat na „ošklivé filmy“. Toto pravidlo zná respondentka od svých rodičů pocházejících ze Slovenska. „Ošklivé filmy“ jsou ty, kde vystupují zvířata, hlavně jmenovala opice a filmy s velkou dávkou násilí (brutální vraždy apod.). Při sledování těchto filmů nastávající maminkou se může poškodit plod dítěte a to se pak narodí postižené nebo znetvořené.

Této respondentce nebylo téma médií příliš blízké, což pravděpodobně pramení z jejího nezájmu hlouběji proniknout do znalosti českého jazyka. Složitěji podaným zprávám v televizním zpravodajství patřičně nerozumí a díky tomu klesá její zájem toto zpravodajství sledovat. Stejně tak je tomu i u čtení českých novin. V televizi se raději zaměřuje na seriály, jejichž informační náplň a složitost jazyka není tak znatelná.

Rozhovor s respondentkou paní F a respondentem panem G.

Tito dva respondenti byli manželé ve věku okolo 40 let. Rozhovoru se zúčastňovali oba, ale dominantněji vystupoval muž. Oba se narodili v Čechách. Matka respondentky je z Čech, ale otec pochází ze Slovenska. Rodiče respondenta jsou ze Slovenska. Paní F romsky vůbec nemluví, její manžel romštinu ovládá, ale používá ji pouze v případech, kdy nechce, aby mu lidé rozuměli. Rodina bydlí v Matiční ulici už 17 let.

Během našeho rozhovoru byla stále zapnutá televize, i když zvuk byl vypnut. Respondent uvedl, že televizní vysílání sleduje velmi často. Hodně ovlivněn byl reklamou, což potvrzuje jeho výpověď o nákupu dražších medikamentů, na které vidává upoutávky v televizi. Podrobně oba manželé sledovali kauzu o zavedení poplatků u lékaře, k čemuž se nestavěli tolik odmítavě jako respondent A, D a respondentka C. Pravděpodobně je to díky lepší finanční situovanosti rodiny.

Zjišťovala jsem i jejich zájem o čtení novin. Noviny i časopisy kupují, ale moc zpráv o Matiční ulici v nich nyní nenacházejí. Spíše sledují večerní televizní zpravodajství Primou počínaje a Novou konče. O Matiční ulici zde opět moc zpráv za poslední rok neviděli. Respondent zdůrazňoval televizní program Markýza, kde rád sleduje zprávy o Romech - podle jeho názoru se v nich o Romech mluví pěkně. V televizi celá rodina ráda sleduje hudební pořady a jejich favoritem je romský zpěvák Gipsy.cz.

Mezi respondentovy nejoblíbenější filmy patří Černá kočka, bílý kocour, cikánský Mrazík, Cikáni jdou do nebe, Borat, Pako, komedie s Bolkem Polívkou a Slunce, seno, erotika. Je vlastníkem i videokazety o historii města Ústí nad Labem.

V době existence zdi prý nebylo dne, kdy by jim novináři neklepali na dveře a nežádali je o rozhovor. Navštívili je Američané, Angličané, Francouzi. K stavbě měl respondent kladný postoj - zeď mu údajně nevadila, alespoň měl záruku, že děti nemohly vběhnout na silnici. Jeho manželce se stavba opravdu líbila.

V době medializované přestavby podchodu stejně jako ostatní lidé z ulice převáděl své děti přes koleje, aby se dostaly do školy. Potvrzuje tak výpovědi hlavního respondenta A a analyzované články obsahující stejnou informaci.

S domkaři nemá respondent tolik vyhrocený vztah jako ostatní tázaní Romové. S některými se prý normálně zdraví.

Respondent a jeho manželka byli komunikativní a především respondent televizní zpravodajství podle jeho slov často sledoval. I on považoval (stejně jako respondent

A) informace v televizi za naprosto pravdivé, tedy alespoň ty objevující se v reklamách.

Rozhovor s respondenty H a I.

Nejmladšími respondenty byli dva Romové ve věku 18 (respondent H) a 19 let (respondent G). Mladší z nich bydlí v Matiční ulici asi 9 let a přistěhoval se sem ze Slovenska. Druhý bydlí v lokalitě 12 let.

Ačkoliv jsem rozhovor vedla z každým zvlášť, byly jejich výpovědi naprosto totožné. Ani jeden nikdy nečte noviny, nesleduje žádné pořady v televizi, pouze si někdy pustí filmy na DVD. O televizní zpravodajství se nezajímají.

Problémy v Matiční ulici žádné nevidí. Jsou spokojeni s tím, že zde není policejní stanice.

S příslušníky majoritní společnosti se nebaví, v kontaktu jsou pouze se svými romskými vrstevníky.

Matiční zed' si spojují s velkým počtem novinářů, s žádným z nich se ale nikdy nebavili.

Z rozhovorů vyplývá, že tito dva respondenti nejeví o média zájem. Během rozhovoru jsem dostávala na své otázky pouze krátké odpovědi (nejčastěji ano – ne), nic mi nebylo sděleno bez předchozí výzvy. Tento fakt byl pravděpodobně způsoben věkem respondentů, mojí osobou v roli výzkumnice – ženy, nezájmem o toto téma, soustředěním respondentů spíše na oblast hudby a sportu.

Rozhovor s respondentkou slečnou J.

Tento rozhovor se odehrál v prostorách NK Nový svět v Matiční ulici. Respondentkou byla vedoucí tohoto klubu, zaměstnankyně organizace Čvt, o.p.s. Vybrala jsem ji, protože má velký přehled v oblasti mediální prezentace současné Matiční ulice. Rozhovor se týkal především prezentace NK a samotné ulice v tisku.

Hlavní důraz kladla respondentka na strategii, kterou zastává společně se svými kolegy z organizace Čvt, o.p.s. vůči mediální prezentaci Matiční ulice. Strategie spočívá ve snaze tuto prezentaci minimalizovat. Snaží se do médií prosazovat především informace o práci NK. Články, které o klubu vyjdou, bývají pozitivní, a to díky tomu, že se zaměstnanci organizace Čvt, o.p.s. s novináři většinou znají. Respondentka vítá ty novináře, kteří ji kontaktují s dobrým úmyslem prezentovat děti

a mládež z Matiční ulice. Dost často se ale i pak stává, že novináři poté do článku stejně vloží nálepkou Matiční ulice jako problémové lokality. Tato výpověď je potvrzena předchozí analýzou článků, kde bylo zjištěno, že Matiční ulice bývá čtenářům často připomínána svou historií a dávno neaktuálním tvrzením o problematičnosti ulice. Strategie minimalizace prezentace lokality je podle malého množství vydaných článků úspěšná. Medializaci nevíta v případě honby novinářů za senzací či příjezdu novinářů v závěsu za politikem. Jako příklad respondentka uvádí premiérovu návštěvu Matiční ulice minulý rok, kdy pan Topolánek během 3 minut proběhl klub a místních Romů si ani nevšiml. Novináři se zajímali pouze o jeho přítomnost a bylo jasné, že NK je ve skutečnosti nezajímá. O této letmé návštěvě vypovídal i respondent A.

Matiční ulici nejvíce navštěvují novináři z Ústeckého deníku, nejčastěji při speciálních akcích pořádaných organizací Čvt, o.p.s. jako je např. letní workcamp.

Zajímala jsem se i o to, zda se novináři ptají na kontext pořádaných akcí v prostorách NK (zda se zajímají, co je náplní akce, zda se ptají na zájem dětí..). Novináři podle slov respondentky spíše vždy vyzpovídají dobrovolníky z ciziny, kteří se těchto akcí účastní a vše si pak dají do vlastního kontextu. Vedoucí těchto akcí pak bývají většinou nespokojení s články, které se v novinách objeví.

Respondentka má zkušenosti s tím, že si v tisku přečetla informace, které nikdy nevyslovila. Jednou si dokonce přečetla krátký článek o NK v Matiční ulici s její přímou řečí, ačkoliv se s autorem článku nikdy nebavila.

Potvrzuje informaci o odebrání romského čtrnáctideníku Romano hangos a jeho distribuci mezi Romy v lokalitě. Romové z Matiční ulici však tyto noviny nečtou, spíše je kritizují.

Podle jejich slov jsou obyvatelé Matiční ulice špatně ovlivněni médii z dob existence zdi. Lidé mají zkušenosti s přehnanou negativní medializací lokality a dnes nechtějí, aby se ulice stále připomínala. V tisku či televizním vysílání v minulosti vnikaly stereotypy o tom, že obyvatel Matiční ulice patří na okraj společnosti. Tyto stereotypy jsou médii stále udržovány, a tak místní Romové nemají v oblibě novináře ani mediální prezentaci ulice.

Respondentka mluvila o vztahu Romů s domkaři a údajně nevidí důvod k takové nesnášenlivosti ze strany domkařů. Romské děti do části ulice obývané domkaři chodí minimálně. Zároveň velitel městské policie ústecké části Krásné Březno o Matiční ulici respondentce řekl, že je to jedna z neklidnějších ulic s nejnižší

kriminalitou v Krásném Březně. Tato jeho výpověď se objevila i v článku vydaném Ústeckým deníkem v minulém roce, který byl zahrnut do analýzy.

Respondentka zmínila nejpalčivější problém lokality, tedy nezaměstnanost Romů. Souhlasila s tím, že lidé mají problém sehnat zaměstnání, protože mají v občanských průkazech místo bydliště Matiční ulice a mají tedy punc problémových lidí. Také souhlasila i s dalšími nejčastěji prezentovanými problémy lokality jako je sociální vyloučení a nízká vzdělanost. Tyto problémy by si podle jejích slov zasloužily více než jeden krátký článek, který pouze vše známé zopakuje. Respondentka by uvítala, kdyby se v různých periodikách psalo více o sociálních službách a nízkoprahových centrech, protože tento pojem málokdo zná.

Velice spokojená je se spoluprací s reportéry z Magazínu MF Dnes, kteří projevíli zájem o prezentaci NK v Matiční ulici. Vidí jejich velký zájem o nestereotypní prezentování lokality.

Respondentka zdůrazňovala snahu minimální prezentace Matiční ulice ze strany ústecké pobočky organizace Čvt, o.p.s. Mluvila o potřebě odstranění stereotypního chápání lokality jako problémové oblasti v očích veřejnosti. Potvrdila sklony novinářů k úpravě výpovědí informátorů a připomínání Matiční ulice prostřednictvím její historie.

Příloha č. 2 : Mapy Matiční ulice a ulic okolních

<http://www.mapy.cz/>

<http://www.mapy.cz/>

Příloha č. 3 : Fotografie podoby Matiční ulice v roce 1999 (říjen)
Fotografie z doby existence stavby

Fotografie č. 1: <http://romove.radio.cz/cz/foto/18934/5>

Fotografie č. 2: <http://romove.radio.cz/cz/foto/18934/4>

Fotografie č. 3: <http://archiv.radio.cz/romove/obrana.html>

Fotografie č. 4: <http://romove.radio.cz/cz/foto/18934/3>

Příloha č. 4 : Fotografie podoby Matiční ulice v roce 2008 (březen)

Fotografie č. 5: jediný Romy obydlený činžovní dům v Matiční ulici

Fotografie č. 6: pohled na část Matiční ulice obývanou Romy

Fotografie č. 7: pohled na část Matiční ulice obývanou domkaři

Fotografie č. 8: pohled na celou Matiční ulici